

RINDI

TIDSKRIFT FÖR
GOTLÄNSK BOTANIK ÅRG. 3. 1983. NR. 2.

RINDI

TIDSKRIFT FÖR
GOTLÄNSK BOTANIK Årg. 3. 1983. Nr 2.

Utgiven av Gotlands Botaniska Förening.

Redaktion: Torgny Rosvall
Bengt Larsson

Tidskriften erhålles antingen genom medlemskap i GBF (35 kr/år)
eller genom prenumeration (35 kr/år). Föreningens postgiro är
68 36 66 - 2. Adressen är: Box 2139, 621 02 VISBY

GOTLANDS BOTANISKA FÖRENING

är en sammanslutning av botaniskt intresserade personer. Föreningens
ändamål är:

att utgöra forum för utbyte av erfarenheter och ökande av kunskaper
inom botanikens olika grenar.

att utforska Gotlands flora.

att verka för skydd och vård av floran.

Sitt ändamål söker föreningen förverkliga bl.a. genom sammankomster,
kurser och exkursioner.

STYRELSE:

Ordförande	Torgny Rosvall Bergmansgatan 6	Tfn 0498/117 77 621 46 Visby
Vice ordförande	Bo Hammar Line gård, Hörsne	Tfn 0498/371 12 620 24 Dalhem
Sekreterare	Ingrid Engquist Niome, Stenkyrka	Tfn 0498/720 88 620 33 Tingstäde
Kassör	Bengt Larsson Lummelundsväg Pl 4875	Tfn 0498/782 18 621 41 Visby
Övrig ledamot	Alf Larsson Lothargatan 22	Tfn 0498/794 55 621 58 Visby
Suppleanter	Tord Porsne Jungmansgatan 328 Bertil Lindén Bremergränd 4	Tfn 0498/117 04 621 52 Visby Tfn 0498/108 34 621 56 Visby

Adressändringar anmäles till kassören.

Omslagsbild: *Epipactis palustris* x *atrorubens*, hybrid mellan
kärrknipprot och purpurknipprot.
Efter akvarell av Staffan Rosvall.

PROJEKT GOTLANDS FLORA 1983

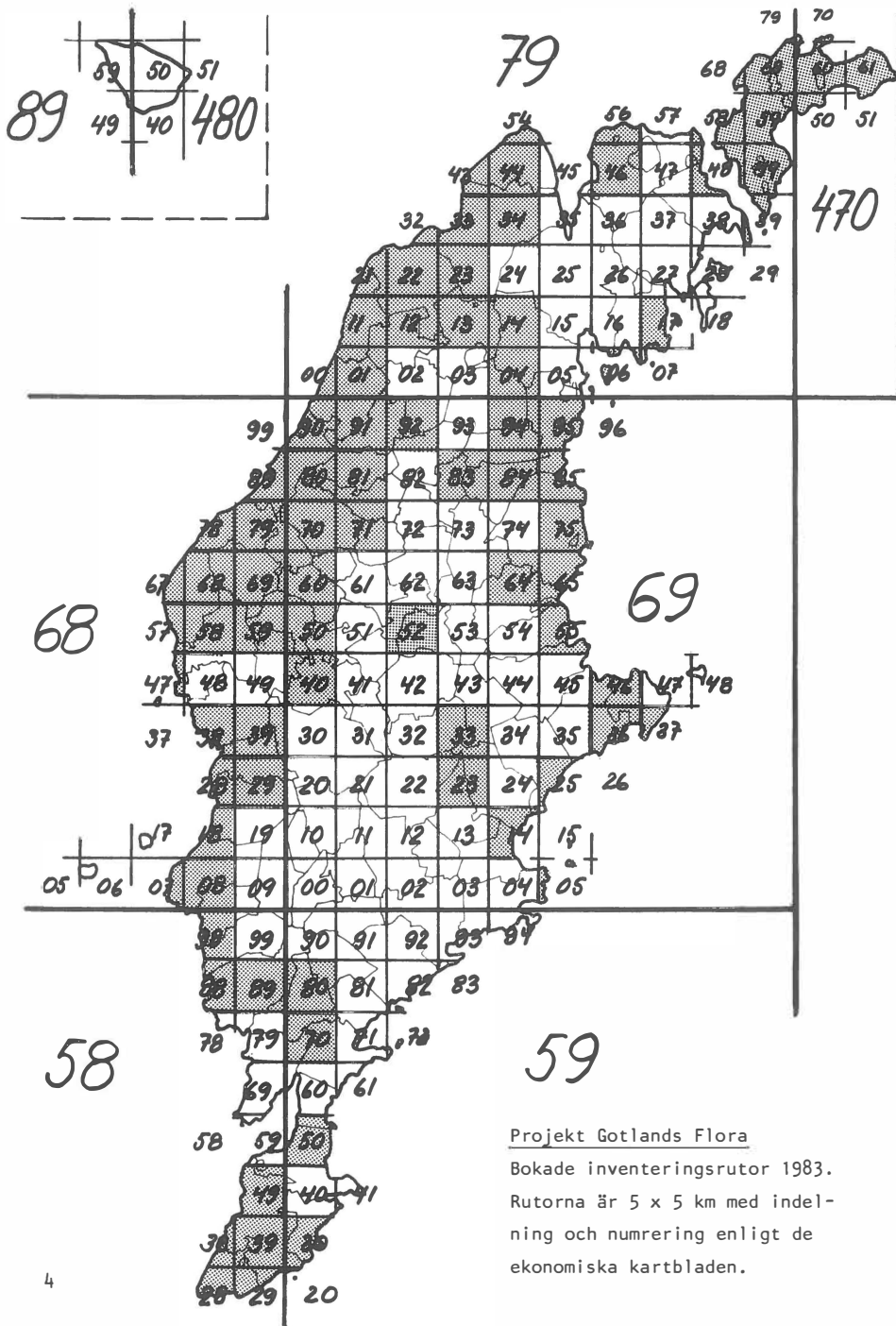
I mitten av april 1983 startade projektet officiellt. Då var arbetsmetodiken fastslagen och inventeringsanvisningar tryckta, artlistor hade framställts och kartblad över de s. k. florarutorna, inventeringsområden på 5 x 5 km, fanns på plats. Detta var resultatet av ett arbete som påbörjades redan under hösten 1982, då en studiecirkel i botanik med landskapsfloror, som tema arrangerades på Naturmuseet. Under cirkelns gång har metodfrågor diskuterats kontinuerligt. Under hösten började en arbetsgrupp att ta fram en lista över arter som är kända från Gotland, grupperade i olika klasser efter vanlighet. Den hittills sista utformningen av instruktioner och artlista för gotlandsfloraprojektet gjordes under våren 1983. I arbetsgruppen har ingått medlemmar av Gotlands botaniska förening. I denna arbetsgrupp har också deltagit en ledningsgrupp för projektet, där Gotlands botaniska förening, Gotlands naturmuseum och Länsstyrelsen har varit representerade.

De huvudsakliga uppgifterna under sommaren 1983 har varit att finna inventerare till så många florarutor som möjligt, totalt ca 180, och ge dem informationer och material. Detta har lyckats långt över förväntan: över hälften av florarutorna har bokats, några av dem dock preliminärt. Framför allt Visbyområdet, västkusten, Fårö, Sudret och kuststräckan Slite-Grogarnslandet har bokats, medan Roma-Hemse-Burs är nästan tomt ännu. Av de rutor som bokats har drygt 40% bokats av personer med permanent adress på fastlandet, i de flesta fallen av botanikstuderande eller yrkesverksamma botanister.

Som träffpunkt för inventerarna har Gotlands naturmuseum fungerat, där vi haft "öppet hus" under torsdagskvällarna från slutet av april till slutet av september. Mellan fem och femton personer har kommit varje gång, och den mesta tiden har använts till artbestämning och diskussion kring växtfynd. Jag tror att man bestämt kan säga att torsdagskvällarna varit utomordentligt lärorika och trevliga dessutom. De har också pekat på att vi har en hel del att lära oss ifråga om växtkänedom. Vi hoppas också kunna fylla det behovet genom att få till stånd en studiecirkel i floristik under 1983/84.

Det har ännu inte rapporterats in några helt klara florarutor, även om ett par rutor är i stort sett färdiga. Däremot har vi fått in många nyfynd av lokaler för sällsynta växtarter (och -hybrider) liksom bekräftelser av äldre växtlokaler. Dessa fynd kommer att presenteras i särskilda artiklar i Rindi. Den första finns i detta nummer. Det har också visat sig att en hel del arter, som vi trodde var sällsynta, i själva verket dykt upp under sommaren på rätt många lokaler, såsom klibbveronika. Andra arter, som vi trodde var vanliga, när vi upprättade artlistan, har nästan inte alls påträffats under sommaren, såsom sumpmåra. Ängsbrässa är mycket sällsyntare än kärrbrässa, istället för tvärtom, som artlistan förutsätter osv. Detta visar att en av höstens arbetsuppgifter blir att se över artlistan utifrån sommarens inventering.

Det här aktualiserar också frågan om när man bör anse sig klar med inventeringen av en floraruta. För många av oss har det nog varit så, att

Projekt Gotlands Flora

Bokade inventeringsrutor 1983.

Rutorna är 5 x 5 km med indelning och numrering enligt de ekonomiska kartbladen.

vi inte tycker oss behärska alla växtgrupper ännu, och därför har dröjt med dem. Det är också mycket svårt att finna arter i naturen, som man inte är helt säker på hur de ska se ut och hur de brukar växa. Därför får man räkna med att inventeringen kommer att ta några år i anspråk tills man lärt sig mer. Jag tror också det är viktigt att framhålla att det inte går att göra en fullständig inventering av en floraruta. Hur noga man än vandrar runt och spanar kan man ändå räkna med att några arter har lyckats förbli oupptäckta. Därför måste man göra ett övervägande när man tycker att mer inventeringsarbete inte lönar mödan längre. Här går det knappast att komma med några allmänna regler. Tidsåtgången beror både på ens erfarenhet och på florarutans rikedom på olika biotoper. Man bör ha som mål att besöka åtminstone en biotop av varje typ som finns i ens floraruta.

Vad gäller metoden att beskriva biotoper bör vi också ta upp den till förnyad diskussion under vintern. För att se hur den fungerar bör vi försöka sammanställa rapporterna från några florarutor för att se hur mycket användbar extrainformation som biotopbeskrivningen ger.

Till floraprojektet hör också en statistisk undersökning av artsammansättningen i ett urval provrutor över hela Gotland. Denna del har inte startats i år, och vi försöker nu att i första hand få den snabbt gjord som ett botanikarbete för några studerande på någon botanisk institution. I vilket fall som helst hoppas vi att denna del kan starta nästa säsong. Det vore särskilt bra att få det snabbt genomfört, eftersom det skulle ge en mycket klarare bild av de vanliga arterna.

Nu hoppas vi att arbetet ska fortsätta under höst, vinter och vår längs följande linjer:

Studier: Floristik, i studiecirkelform och/eller sommarläger.
Floraarbete:

Revision av metodik och artlista utifrån årets erfarenheter.

Start av genomgången av herbarier och litteratur.

Utarbetande av material till inventerarna, såsom bestämningsnycklar, illustrationer mm.

Planering inför nästa sommars arbete.

Liksom i våras behövs en arbetsgrupp som tar itu med dessa frågor, till exempel som en fortsättning på sommarens torsdagskvällar på Gotlands naturmuseum. Ledningsgruppen bör då ägna sina krafter till samordningsfrågor som rör Gotlands botaniska förening, Gotlands naturmuseum och Länsstyrelsen, t ex ifråga om eventuella beredskapsarbeten (ex herbarieregistrering), lokalfrågor, studier, tryckning av material m m samt till kontakter utåt med andra floraprojekt, med botaniska institutioner, med myndigheter (ex rörande ekonomiska bidrag m m) och med inventerarna.

NYHETER I GOTLANDS FLORA 1983

Stig Högström och Gösta Fåhraeus

Den botaniska inventeringen av Gotland - Projekt Gotlands Flora - har nu pågått under knappt ett år och har redan gett många intressanta resultat. Åtskilliga gamla uppgifter, bl a ur Johanssons flora av år 1897, har kunnat verifieras, och nya lokaler för tidigare kända men sällsynta gotlandsväxter har i många fall hittats. Några för Gotland helt nya arter har också kunnat påvisas.

Inventeringen visar, att mycket ännu kan göras för att fylla ut luckorna i vår kännedom om gotlandsfloran. De exkursioner som hittills gjorts har naturligt nog bara kunnat omfatta begränsade delar av Gotland, särskilt de områden, där inventerarna har sin bostad eller av andra anledningar särskilt ofta besöker. Stora områden av Gotland återstår därför att studera mera detaljerat under kommande år.

Vi ger här nedan en lista över de mest intressanta fynden, som kommit till vår kännedom. Redan publicerade fynd, t ex i Rindi, har i regel inte tagits med. Några äldre uppgifter, som inte tidigare publicerats, har också tagits med. Vi tackar alla de uppgiftslämnare, som har tillåtit oss att här publicera deras fynd. Vi tror att en publicering redan på detta stadium är viktig för att stimulera till fortsatt utforskande av Gotlands flora under kommande år. Vi tackar också Stellan Hedgren, som renritat kartorna.

Arterna i nedanstående förteckning ges med sina latinska och svenska namn. Systematiken följer Flora Europaea.

Huperzia selago, lopplummer

Nya lokaler för denna på Gotland sällan rapporterade art: Vätlingsmyr, Stenkyrka 19/12 1982 (JP), Elinghemsmyr, Tingstäde dels öster om Millum-träsk 10/6 1983 (GF) och dels ca 600 m nordväst därom i juli 1983 (BS,MN) samt vid ett källmyrsområde vid Nors, Rute i juli 1983 (MN). Den förstnämnda lokalen, Vätlingsmyr, är en av de få högmossarna på Gotland. Den besöktes av många botanister under 1800-talet utan att lopplummer rapporterades, vilket kanske pekar på en sentida invandring efter myrens delvisa dikning. På Fårö har arten uppgetts från Sudersand (Johansson 1910). Den har senare upptäckts i Nordermorarna innanför Norsta Aura 1965 och vid Ekeviken 1967 (GF). På båda dessa lokaler tycks den dock numera vara utgången, på den senare troligen genom intensiv fårbetning. I september 1983 upptäcktes en ganska stor förekomst i kärrmark 2 km sydost om Skärsände (GF).

Thelypteris phegopteris, hultbräken

En ny lokal för denna på Gotland sällsynta art - endast två lokaler enligt Hultén (1971) - upptäcktes sommaren 1983 i Augstens myr, Vamlingbo (BL). Referensexemplar finns på naturmuseet i Visby.

Thelypteris phegopteris, hultbräken.
Herbarieexemplar i referensherbariet i Gotlands Naturmuseum.

Phyllitis scolopendrium, hjorttunga

Vid en genomgång (SH) av några släkten i kyrkoherde S G Hultemans herbarium - vilket innehåller kollektioner från åren 1882 - 1925 och nu förvaras i Klinte bibliotek - påträffades ett ark med blad av hjorttunga. Det var taget av Hulteman 17/8 1888 på norra sidan av Stora Karlsö. Arten rapporterades som ny för denna ö först 1914 (Jacobson 1980). Det är troligt att Hulteman fann hjorttungan på en mer lättillgänglig plats - numera utgången - än de kända växtplatserna från åren 1914 - 1976, grottorna Korphålet och Rindhålet, som är otillgängliga för vanliga besökare. Grottforskare från Sveriges speleologiska förbund konstaterade i oktober 1981 att de exemplar de sett fem år tidigare nu var borta. Hjorttunga skulle därmed vara utgången från Stora Karlsö (RJ).

Polystichum aculeatum, uddbräken

För ca 10 år sedan sågs en vintergrön ormbunke på ett gråstensblock utan att närmare granskas och artbestämmas. Den 20/6 1983 besöktes platsen på nytt och ormbunken kunde bestämmas till uddbräken (BL), en art som tidigare är känd från endast en plats på ön. Den nya lokalen är belägen i en strandskog i Vamlingbo, ca 60 km sydsydost om den tidigare fyndorten, Torsburgen, där den upptäcktes av Lönnroth (1850) "på ett par ställen". Sedan en längre tid återstår där endast en tuva. I september 1983 mätte 8 friska blad i genomsnitt ca 15 x 60 cm på denna lokal, och 9 kraftigt brunbrända blad i genomsnitt 7 x 30 cm i Vamlingbo (SH).

Dryopteris cristata, granbräken

Denna på Gotland sällsynta ormbunke (endast känd från Fardume träsk och Ava på Fårö) upptäcktes i ett nytt område på ön, i Vätlingsmyr i Stenkyrka 20/4 1981 (SH). Liksom lopplummern torde granbräken ha inkommit här efter dikningen. På Fårö har nya förekomster upptäckts, dels i ett kärr 1 km nordväst om Holmudden 7/8 1983 /IE) och dels i Nordermorarna 1 km nordväst om föregående lokal (GF).

Dryopteris dilatata, lundbräken och *D. expansa*, nordbräken

Dessa relativt sent särskilda arter (se Nannfeldt 1966) finns båda på Gotland. Nannfeldt ger bara en lokal för *D. expansa* och ingen för *D. dilatata*. Inte heller i Hulténs atlas 1971 finner man fler uppgifter. Säkra lokaler har nu påträffats för båda arterna på Fårö, där de växer tillsammans på två lokaler, dels nära Kullakärr och dels 2 km sydost om Skärsände, i september 1983 (GF, conf TK).

Salix triandra, mandelpil

En buske växer på krönet av den yttersta dynen vid Norsta Aura, ca 1 km nordväst om Fårö fyr (GF). Sedan den först upptäcktes, 1973, har den bara långsamt ökat i omfång, men läget är ju minst sagt utsatt. Kan arten möjligen ha spritt sig över Östersjön från Balticum, där den enligt Hultén (1971) inte är ovanlig? Mandelpil har inte tidigare rapporterats från Gotland. Beläggsexemplar finns på naturmuseet i Visby.

Salix starckeana, ängsvide

Två buskar har hittats på Fårö, båda på Avanäset, en ♂ i St Sandhaidi, 1 km sydväst om sågen, på 1970-talet och en ♀ 400 m sydsydväst om Vessa Pers 1983 (GF).

Salix repens x viminalis, smalvide

Denna lättigenkänneliga hybrid växer på Fårö vid Sudersand intill en planterad buske av korgvide (GF).

Viscum album, mistel

En stor mistel upptäcktes 11/11 1982 i en hög poppel i Tingstäde samhälle invid gamla järnvägsstationen (CE). Detta är nog årets mest sensationella fynd vid sidan om uddbräken. Från Gotland är tidigare endast en odlad förekomst i Visby-trakten känd (Hultén 1971). I katalogen över Krusmynta-gården i Väskinde finns misteln medtagen och beskriven. Vid förfrågan 1/10 1983 hos anläggningens grundare, Ingeborg Lingegård, meddelade hon att de hade försökt att plantera in den, men misslyckats. Misteln har nu av länsstyrelsen fridlysts på Gotland.

Stellaria palustris, kärrstjärnblomma

En busslast botanister från Visby på exkursion till Fårö 4/9 1982 upptäckte en förekomst vid Nordermorarna ca 2 km nordväst om Fårö fyr (BL m fl, conf TL). Arten har inte tidigare rapporterats från Gotland.

Agrostemma Githago, klätt

Som ett komplement till en artikel om arten (Svensson & Wigren 1983) kan meddelas ett par uppgifter som inte redovisas där: några ex i en rågåker strax öster om Juves 12/7 1982 (SH) samt under en följd av år i åkrar vid Hallbjäns sydväst om kyrkan (BK), båda lokalerna i Sundre. I den förstnämnda åkern växte också blåklint, åkerranunkel, riddarsporre, sommarklynne, åkerkulla, nålkörvel, jungfrukam bl a.

Dentaria bulbifera, tandrot

En mycket rik lokal med 100-tals blommande ind. sågs 1983 på en sommarstugetomt nära St. Gåsemora, Fårö. (GF). Lokalen är möjligen densamma som uppges av Hj. Ström 1904 enligt herbarieexemplar i Riksmuseet.

Sanguisorba officinalis, blodtopp

Två nya förekomster vid Gotlands sydspets, utanför utbredningsområdet på mellersta Gotland, har påträffats i en sank äng 1,5 km söder om Lillmyr, Sundre 10/6 1981 och i en sankmark strax norr om kvännmyr, Vamlingbo 26/10 1981 (SH).

Medicago minima, sandlusern

Upptäckt på 5 lokaler i Vamlingbo i juni - juli 1983, dels på en torr betesbacke vid Bilds norr om kyrkan, dels på en gräsmatta på en sommarstugetomt och på åkrar vid Västergårda, en del av lokalerna rikliga (BL). Tidigare rapporterad från Ön från Alskog, Garda och Burs (Johansson 1897, Hultén 1971, Nilsson & Gustafsson 1979).

Coronilla varia, rosenkronill

Utöver de 4 lokaler som nämndes i Rindi 1982, nr 2, sid 22 redovisas här ytterligare fyndplatser. På kanalvallen vid Elingsfors, Stenkyrka, känd sedan 1950-talet samt två lokaler i Rute, dels ca 100 m från stranden vid Ö Djupvik på ett klapperstensområde och dels ca 700 m söder om Puttersjaus i en gammal åker. Den förstnämnda Rute-lokalen är känd sedan 1950-talet och har minskat i utbredning under senare tid, den sistnämnda lokalen är känd sedan 1970-talet och är under ökning (IE).

Daphne mezereum, tibast

Omkring 1978 upptäcktes en stor lokal på ett kalhygge vid österby, Visby. För några år sedan räknades 200 ind. (BL). Hos Hultén (1971) redovisas en förvildad förekomst i Visby-trakten, troligen avseende den välkända vid Brucebo.

Epilobium adenocaulon, amerikans dunört

Påträffad på flera lokaler, bl a i Eksta under sommaren 1983 (GI, conf TK) samt på Fårö i nygrävt dike nära Skärsände 1982 (GF, conf TK). Den är tidigare rapporterad bara från två lokaler på Gotland (Hultén 1971) och är

troligen på spridning och kan kanske väntas bli påträffad på fler lokaler under de närmaste årens inventeringsarbete. En modern nyckel över släktet *Epilobium*, upprättad av TK, kan erhållas från föreningen, box 2139, 621 02 Visby.

Cornus suecica, hönsbär

Från Fårö känd sedan 1963, ca 1,5 km nordväst om Fårö fyr, sedan 1974 även vid Ekeviken, 1 km öster om Fifang (GF). 1983 har den återfunnits på en av Johanssons (1897) lokaler i Eksta, Blabärlunden vid Bopparve (GI).

Falcaria vulgaris, skärblad

En stor och vacker förekomst upptäcktes 31/8 1981 i norra delen av Galgberget, Visby, nära en nedlagd soptipp (SH). I ett återställt grustag i Träkumla, norr om Grus & Sand, påträffades den sommaren 1983 (BL).

Andromeda polifolia, rosling

Vättingsmyr i Stenkyrka tycks numera vara den enda lokalen på Gotland för rosling.

Vaccinium uliginosum, odon

Sedan uppgiften om den rika förekomsten av odon vid Millumträsk, Tingstäde, publicerades i Rindi 1982, nr 2, sid 22, har det även hittats vid det närbelägna Västris träsk 16/8 1983 (SH). För nära sex decennier sedan, 1924 eller 1925, upptäcktes odon för första gången vilt växande på Gotland, i myren vid Fardume träsk:s sydvästra del (Lundqvist 1933).

Centunculus minimus, Knutört

Fårö, Norsholmen 11/8 1981

Leg. Thomas Karlsson

Centunculus minimus, knutört

Påträffad på Norsholmen, Fårö sommaren 1981' (TK), det första fyndet på Fårö av denna pyttelilla växt.

Lamium Moluccellifolium, mellanplister

På Havdhems soptipp upptäcktes 19/5 1983 ett bestånd (BL). Detta är det första rapporterade fyndet från Gotlands fastland; tidigare funnen på Gotska Sandön (Hultén 1971). Beläggsexemplar på naturmuseet i Visby.

Verbascum densiflorum, ölandskungsljus

Ett mindre bestånd påträffat 1982 i den stora grusgropen vid ishallen i Rävshagen, Visby (HS). Arten har inte tidigare rapporterats från Gotland.

Veronica-släktet med sina många vårblomande arter, blev redan i april 1983 föremål för inventerarnas speciella intresse. Flera av de sällsyntare arterna blev funna, såsom *Veronica triphyllos*, klibbveronika: i åker nordväst om Stenkyrka k:a (IE), på åkrar i Västerhejde (GI) och i tre olika åkrar i Vamlingbo (BL); *V. polita*, glansveronika: flera förekomster i trakten av Visby, även i innerstaden (GF m fl), i Romatrakten (BL), i Bro och i Sundre (SH) samt *V. opaca*, luddveronika: Stenkyrka i en åker nordväst om kyrkan (IE) och i Alvena, Vallstena (JP).

Veronica praecox, alvarveronika

Denna i landet sällsynta veronika upptäcktes på en ny lokal, på ruderatmark vid Visby Go-Kart-bana 19/5 1983 (BL), den första förekomsten på sådan mark på Gotland (jfr de skånska växtplatserna på åkrar). Vid ett besök 8/5 1983 på en av de klassiska lokalerna, Lindeberget, Linde, upptäckt av The Svedberg 1944 (Nilsson & Gustafsson 1979), blommade ett par hundra individ mycket vackert med sina mörkt blå blommor fram till middags-tid. Kl 14.30 (=normaltid 13.30) hade alla blomkalkar fallit till marken. Samtliga ex var ogenade, i motsats till påståendet i Lid (1979), "greina stengel". Alvarveronikan på Lindeberget växte tillsammans med alvararv, nagelört, stenkrassing, vit fetknopp, grusbräcka, skatnäva, fältnalört bl a (GF, IE, SH).

Veronica filiformis, murveronika

Påträffad i juni 1983 i ett grustag vid Svajde, Follingbo (BL). Arten har tidigare rapporterats en gång från Gotland, från Roma sockerbrukspark (Nilsson 1981). Vid Grimsells perennaodling i Boge finns *V. filiformis* till avsalu.

Euphrasia stricta var tenuis, späd ögontröst

Nya lokaler för denna hotade ögontröst, som till följd av ängsbrukets upphörande praktiskt taget är försvunnen från Sverige utanför Gotland (TK), har påträffats i hävdade ängen, rikligt i en slåtteräng nära St Norrgårde, Sproge 29/6 (GI, conf TK), i Källänget i Garda 25/6 (KEP, det TK) samt i Mickelsänget, Vall i juni 1983 (BGJ, conf TK).

Euphrasia stricta var suecica, svensk ögontröst

Påträffad på en ny lokal, i Anglarve äng, Träkumla, sommaren 1983 (BGJ, conf TK). Utrotningshotad och ännu mer skyddsvärd än föregående eftersom den inte med säkerhet är känd utanför Gotland idag (TK). Nyckel till ögontröst, upprättad av TK, kan erhållas från föreningen.

Euphrasia micrantha, ljungögontröst

I ovan nämnda nyckel till ögontröstarna på Gotland uppges en lokal i Lärbro som den nordligaste på Gotland. I år hittades den på Fårö, vid sidan av en väl upptrampad stig i strandskogen innanför Norsholmen 3/9 (IE, GF).

Euphrasia salisburgensis, brun ögontröst

En rik förekomst påträffades i axagtuvorna i Millumträsk, Tingstäde 28/7 1983 (MN,SH). Detta är en ny lokal för denna väl kartlagda art; jämför utbredningskarta hos Pettersson (1958).

Galinsoga parviflora, gängel

Påträffad som ogräs i en trädgårdsrabatt vid Niome, Stenkyrka, sommaren 1982 (IE). Gängel har inte tidigare rapporterats från Gotland. Beläggs-exemplar finns vid naturmuseet i Visby.

Matricaria recutita, kamomoll

Denna välkända, men på Gotland ovanliga växt, har hittats nära Visby, längs Follingboväg vid Skrubbs och längs den nyanlagda Visbyleden vid Rävhamnen (JP, TR) samt på tomtmark nordväst om Mässingskärr på Fårö (GF).

Senecio vernalis, vårkorsört

Påträffad på Vaktbackar, Sundre 31/5 1982 strax öster om ett fritidshus (SH).

Centaurea x Decipiens, banklint

Utgörs troligen av en hybridserie mellan *C. jacea*, rödklint och *C. nigra*, svartklint (se Saarisalo-Taubert 1966 och Fähræus 1982). Svartklinten tycks med tiden bli utkonkurrerad av hybriderna, vilket kan förklara varför mycket få fynd har rapporterats av ren svartklint, senast 15/6 1975 på båda sidorna vägen 1 km sydost om Ardre k:a (WL). Däremot har hybriderna hittats på några nya gotlandslokaler, t ex Havdhem på den gamla banvallen vid Lingvide (RVJ), Stenkyrka vid brädgården 1983 (GF), Bunge vid avtagsvägen till Strå hamn 1983 (GF) och Lärbro vid Vägomeviken 1983 (BL).

Leontodon hispidus, sommarfibbla

Enligt Hultén (1971) "införd, mer eller mindre tillfällig" på några platser på Gotland. Den har en mycket stark förekomst i och omkring Fårösunds samhälle samt även vid Broa på Fårö sedan flera år tillbaka (GF).

Apera interrupta, alvarkösa

Nya lokaler för detta sällsynta gräs har påträffats, 13/7 1983 i små mosskuddar på en kalkstenhäll i en våtmark norr om Torsburgen (GF,SH) och 29/7 1983 på Kaupungsklint, Östergarn (GI). På Fårö är alvarkösan känd sedan 1962 på alvarmark öster om Limmor träsk, men är vissa år mycket sparsam, 1983 hittades t ex bara ett ex (GF).

Bromus ramosus, skugglosta

Upptäckt på ett tiotal lokaler inom ett sammanhängande område Bäl-Vallstena-Hejnum-Källunge i juli - augusti 1983 (JP). Detta stora utbredningsområde är inte tidigare känt, jämfört med Hultén (1971). Lokalerna är av skiftande karaktär, såväl lövskog som blandskog med lundalm, på mer eller mindre fuktig mark. Den 30/7 1983 hittades ett relativt rikligt bestånd i ett lövskogsområde nordost om Nasume myr, Tofta (JP).

Hordelymos europaeus, skogskorn

Inom två områden på mellersta Gotland har under sommaren 1983 stora bestånd upptäckts och kartlagts, dels i ett nordligt i socknarna Bäl-Vallstena-Boge-Gothem och dels ett något sydligare i socknarna Vänge-Viklau-Halla-Sjonhem (JP). Även för denna gräsart gäller vad som sagts om skugglosta vad beträffar biotopval. Skogskornet har påfallande ofta upptäckts intill gamla stensträngar, husgrunder och gravrösen. Se vidare utbredningskarta på sidan 16.

Aira caryophylla, vittätel

Sedan en stor förekomst upptäckts 31/5 1983 på en torr betesbacke norr om Vamlingbo k:a (SH) uppmärksammades arten av Storsudrets florainventarer och vittäteln kunde registreras på ett 15-tal lokaler i Vamlingbo och Sundre (BL,SH). På kartan på sidan 17 jämförs årets fynd med Johansson (1977). I artens andra utbredningsområde, på mellersta Gotland, har eftersökning av arten hittills inte resulterat i några fynd (GF,SH).

Scirpus hudsonianus, ullsäv

En ny lokal upptäcktes 10/6 1983 för denna på Gotland sällsynta art, nämligen invid Millumträsk, Tingstäde (GF,SH).

Rhynchospora fusca, brunag

På den enda kända gotlandslokalen, funnen av Ridelius (1933) fanns arten ännu 1963 (GF), men synes numera vara utgången.

Carex paniculata, vippstarr

Den enda tidigare kända förekomsten på Gotland, en tuva på stranden vid Rembs, Vamlingbo (Fries 1942) har förgäves eftersökts 1982 och 1983 (GF,SH). En ny förekomst påträffades däremot i andra ändan av ön, i ett dike nära stranden vid Skär på Fårö 1982 (GF). Under den mycket kraftiga januaristormen 1983 begravdes plantans växtplats av uppkastat grus, sand och vassrötter. Detta undanröjdes under våren och öns enda kända vippstarr återkom under sommaren 1983 (GF).

Herbarieexemplar i referensherbariet i Gotlands Naturmuseum.

Carex flava, knagglestarr

Även denna art var känd från bara en lokal på Gotland, i Boge socken (Hylander 1966). Den 26/7 och 31/7 1983 upptäcktes tre-fyra nya lokaler i grannsocknen Bål (JP). Dessa lokaler var i skogen; på skogsväg, i dike och i traktorspår.

Carex lasiocarpa x *vesicaria*, trådstarr x blåstarr

Påträffad i ett litet kärr 500 m norr om Avanässågen, Fårö (GF, conf TK). Enligt Hylander (1966) har denna mycket sällsynta hybrid i Sverige endast påträffats i Västmanland.

Carex digitata x *ornithopoda*, vispstarr x fågelstarr

Påträffad sommaren 1983 vid Niome i Stenkyrka (IE, conf TL).

Carex acuta, vass starr

Arten har nu påträffats också på Fårö vid Bohakasand på vägen till Nors-holmen (GF). Tidigare rapporterad från sex lokaler på "storlandet" (Hultén 1971). Arten är på Gotland närmast en havsstrandsart (se Pettersson 1958, sid 155) till skillnad från på fastlandet.

Orchis spitzelii, alpnnyklar

Den 24/5 1983 påträffades ett bestånd på 17 ind. ca 500 m väster om Torsalvret, Bro (SH). Detta är det första fyndet av *O. spitzelii* i Visby-trakten. Närmast kända förekomster finns i Stenkyrka i norr och Othem i öster.

Orchis spitzelii,
alpnnyklar,

har nu hittats
också i Visby-
trakten.

Uppgiftslämnare

Caroline Edelstam, Stockholm (CE), Ingrid Engquist, Stenkyrka (IE), Gösta Fåhraeus, Fårö (GF) Stig Högström, Visby (SH), Gun Ingmansson, Visby (GI), Rolf Jacobson, Vibble (RJ), Bo Göran Johansson, Vall (BGJ), Richard o Vera Johansson, Havdhem (RVJ), Thomas Karlsson, Lund, (TK), Björn Klevemark, Timmernabben (BK), Bengt Larsson, Visby (BL), Willy Larsson, Nynäshamn (WL) Torbjörn Lindell, Uppsala (TL), Mats Nilsson, Slite (MN) Jörgen Petersson, Visby (JP), Hjärdís Stigell, Visby (HS) Karl-Erik Pettersson, Garda (KEP), Torgny Rosvall, Visby (TR) och Bengt Sturevik, Rute (BS).

Litteratur

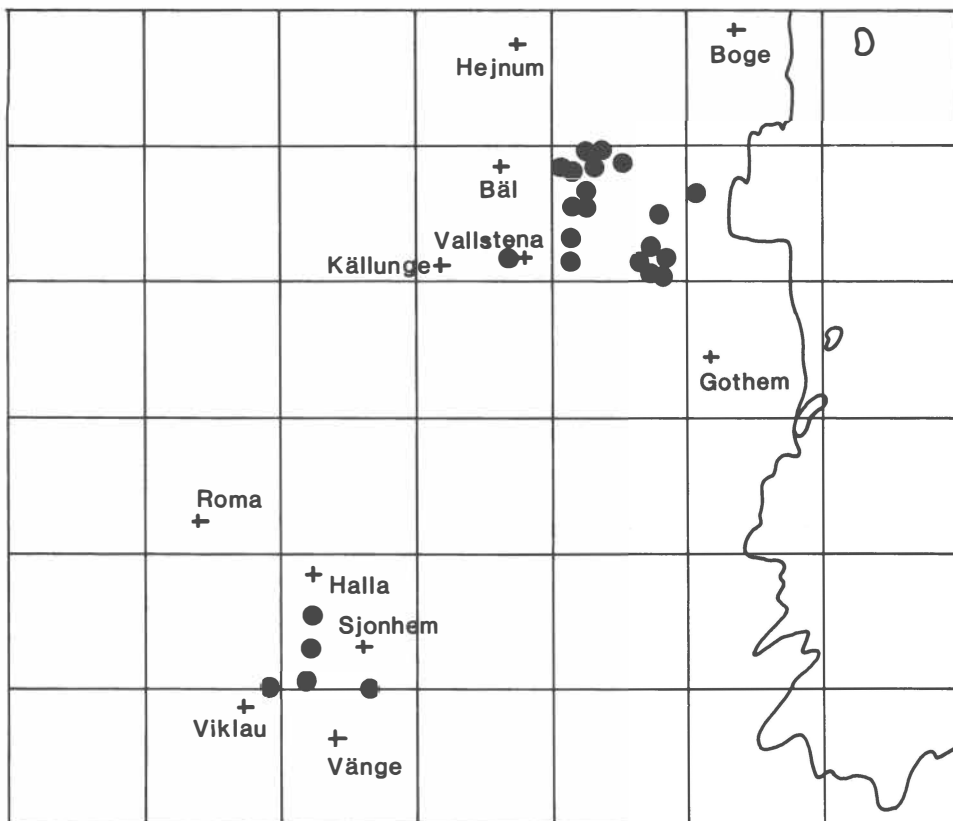
- Fries, E. Th. 1942. Några gotländska växtlokaler. - BN, sid 409 - 412
Fåhraeus, G. 1982. Vad är *Centaurea decipiens*? - Rindi 2:2:14 - 15
Hultén, E. 1971. Atlas över växternas utbredning i Norden. Andra upplagan. Stockholm
Hylander, N. 1966. Nordisk kärlväxtflora. Del 2. Uppsala
Jacobson, R. 1980. Natur och natur-rön under 100 år. I: Stora Karlsö 1880 - 1980. Visby
Johansson, K. 1897. Hufvuddragen af Gotlands växttopografi och växt-geografi. - KVA Handl. N.F. 29:1
Johansson, K. 1910. Nyare bidrag till kännedom om Gotlands kärlväxtflora. - BN 63:209 - 258
Lid, J. 1979. Norsk og svensk flora. Andre utgåva, andre opplaget. Oslo
Lundqvist, G. 1933. Myrmarker och träsk. I: Beskrivning till kartbladet Kappelshamn. SGU ser. Aa, N:o 171. Stockholm
Lönnroth, K.J. 1850. Några ytterligare tillägg till Gotlands flora. - BN, sid 153 - 160
Nannfeldt, J.A. 1966. *Dryopteris dilatata* och *Dr. assimilis* i Sverige. - BN 119:136-152
Nilsson, Ö. 1961. Gräsfröinkomlingar och andra kulturspridda växter på Gotland. - SBT 75:65-69
Nilsson, Ö & Gustafsson, L-Å 1979. Projekt Linné rapporterar 93 - 105. - SBT 73:71-85
Pettersson, B. 1958. Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. - Acta Phytogeographica Suecica 40
Rideliuss, K.G. 1933. Några för Gotland nya växter. SBT 27:108 - 111
Saarisalo-Taubert, A. A study of hybridization in *Centaurea*, section *Jacea*, in Eastern Fennoscandia. - Ann. Bot. Fenn. 3:86-95
Svensson, R & Wigren, M. 1983. Klättens historia och biologi i Sverige. - SBT 77:165-190

BN = Botaniska Notiser

SBT = Svensk Botanisk Tidskrift

Stig Högström
Neptungatan 21
621 41 VISBY

Gösta Fåhraeus
Skär, Fårö
620 35 FÅRÖSUND

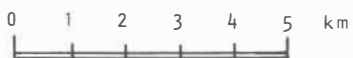
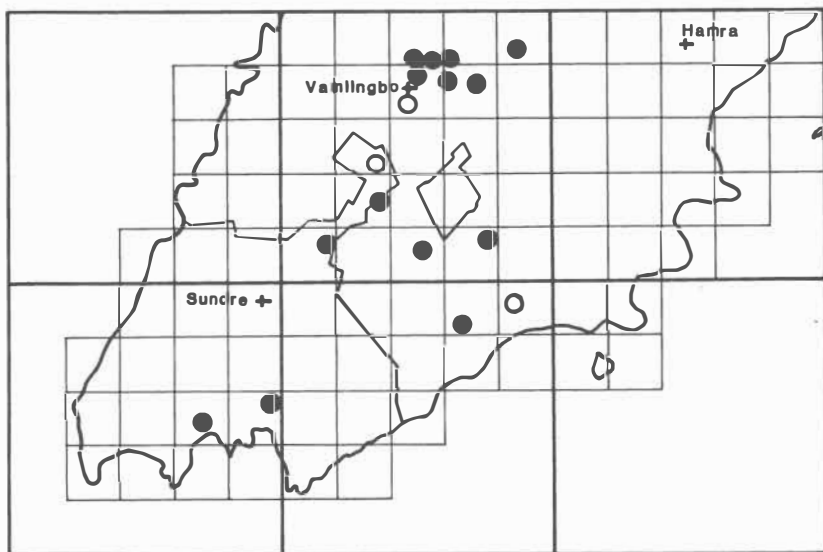
0 1 2 3 4 5 km

Karta nr 1.

Hordelymus europaeus, skogskorn.

● fynd 1983

Karta nr 2.

Aira carophyllea, vittåtel.

● fynd 1983

○ fynd enl. Johansson 1897, ungefärlig position.

EN SÄLLSYNT KNIPPROTSHYBRID

Torgny Rosvall

Någon enstaka gång uppfylls en hemlig dröm som de flesta botanister har, det må vara fackbotanister eller amatörer, drömmen om att hitta det som aldrig tidigare skådats eller i varje fall ej tidigare noterats eller beskrivits.

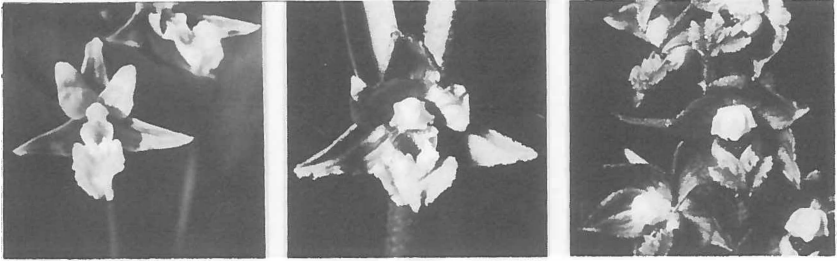
För mig gick den drömmen i uppfyllelse den 25 juli 1958 i kanten av ett gammalt delvis vattenfyllt sand- och grustag på mellersta Gotland.

Grustaget är gammalt. Det öppnades före sekelskiftet och man har inte tagit grus eller sand här på länge. Det ligger i ett område där det finns flera källmyrar, och om man bortser från de branta brinkarna på två sidor påminner det idag mycket om en naturlig liten skogsmyr med gungflybetonade partier i kanterna av en ständigt öppen vattenspegel. Här växer bl a storsilesår, *Drosera anglica*, dvärgbläddra, *Utricularia minor*, bredkaveldun, *Typha latifolia*, sumpnycklar, *Dactylorhiza traunsteineri*, vanliga och vitblommande kärrknipprötter, *Epipactis palustris* och några nästan meterhöga nycklar, troligen hybrider mellan skogsnycklar och sumpnycklar, *Dactylorhiza fuchsii* x *traunsteineri*.

På ett öppet, tuvigt, gräsbevuxet parti mellan den lägre grustagsslänten, där tallskogen vandrat in, och randzonen med ag mot det öppna vattnet, fick jag den här dagen ögonen på en egendomlig orkidé, som jag tidigare aldrig sett. Där stod bland tuvorna två blommande exemplar med ganska få, glest placerade purpurroda blommor i axet. Där fanns också ett icke blommande skott.

Att denna sällsamma och vackra orkidé tillhörde släktet *Epipactis* stod genast klart för mig och att den hade omisskännliga drag av kärrknipprot, *Epipactis palustris* och purpurknipprot, *Epipactis atrorubens* var inte heller särskilt svårt att se. När jag jämförde den med de purpurknipprötter som växte i den torrare skogskanten och kärrknipprötterna i myrens våtare partier kunde många intermediära karaktärer konstateras. I min anteckningsbok noterade jag fyndet som sannolik hybrid *Epipactis palustris* x *atorubens*.

Jag kan inte påstå att det skedde med klappande hjärta och darrande hand, som många botanister beskriver upplevelsen av sitt livs fynd. Hade jag vetat att det sannolikt var första gången någon kunnat göra den noteringen, hade jag nog också reagerat som de. Än så länge hade jag ingen aning om hur ovanligt fyndet var.

Hybriden *Epipactis palustris* x *atrorubens*, kärrknipprot x purpurknipprot med föräldraarterna.
t.v. blomma av *E. palustris*, kärrknipprot, i mitten blomma av hybriden, t.h. blomma av *E. atrorubens*, purpurknipprot.

Foto: Torgny Rosvall och Bo Göran Johansson.

Ett par dagar senare återvände jag till lokalen i sällskap med min bror Staffan och vid närmare efterforskningar upptäcktes ytterligare ett bestånd ett 50-tal meter från det första fyndet. Det var en bukett med ett halvdussin blommande stjälkar i kanten av en kvarlämnad, nu träddbevuxen jordvall. Ett enstaka exemplar stod någon halvmeter vid sidan av buketten.

Jag samlade en bit av en blomställning och ett par blad och uppsökte Bengt Pettersson, vår främste auktoritet på gotländska växter och sedermera botanikprofessor i Umeå. Han kunde bekräfta att min bestämning med all sannolikhet var riktig, men ville analysera fyndet bättre. Senare meddelade han mig att fyndet var unikt. Det var helt klart den antagna hybriderna och den hade aldrig tidigare noterats eller beskrivits i av honom känd botanisk litteratur.

Fyndet blev tyvärr ej heller nu publicerat vare sig i dagspress eller botanisk litteratur, men något år senare kom det ut ett par vykort med motiv från Gotlands blomvärld. På ett av dem finns ett foto av hybriderna. Det är vad jag vet det första och hittills enda publicerade fotot och ett bevis för att upptäckten skett före kortets utgivning.

Staffan Rosvall har sedan i sin bok "Fagningsros och jordsyren" (1976) skrivit om hybriderna och publicerat en teckning av den.

Man kan tycka att det väl inte är så viktigt att exakt veta när upptäckten gjordes och när fyndet publicerades, särskilt inte när det gäller hybrider. De är ju nästan alltid sterila och lever sin tid, varefter de försvinner. Men många av dem kan föröka sig vegetativt och överleva mycket länge, och det kan naturligtvis vara intressant att veta hur länge ett så förökat bestånd kan leva kvar. Ett annat skäl för publicering, åtminstone av fynd av så sällsynta hybrider, är att ge den botaniska forskningen möjlighet till jämförelser med liknande fynd på andra håll. Ett tredje skäl är naturligtvis att kanske få nöjet att bli först med ett unikt fynd och få ge namn åt en tidigare okänd växt.

Det sista skälet är i det här fallet överspelat; ett fynd 1965 i Väst-tyskland av samma hybrid publicerades första gången 1969 i en botanisk tidskrift: "43. Bericht der Naturforsch. Ges. Bamberg 1969, 19". Beskrivningen av hybriderna är här gjord på latin enligt vedertagna regler för artbeskrivningar och beläggssexemplaret (holotypen) har lämnats till herbariet vid institutionen för botanisk systematik vid universitet i Heidelberg.

Upptäckaren Klaus P Bell, 86 Bamberg, Ob. Stefansberg 40 b, har också namngivit hybriderna efter upptäcktsorten Pupplinger Au (Landkreis Wolf-ratshausen) som *Epipactis x pupplingensis* BELL. Bell har också forskat i den botaniska litteraturen och ej kunnat finna att hybriderna tidigare iakttagits och beskrivits.

Bells beskrivning, både den på latin och utförligare på tyska, stämmer väl med utseendet av de gotländska exemplaren. Han beskriver ej växtsättet närmare, men några i artikeln ingående fotografier tagna 1967, visar att växtsättet är likartat på båda platserna.

Tyvärr har jag ej fått tillfälle att med Bells beskrivning i handen göra noggrannare jämförelser; jag fick beskrivningen först på hösten 1982 och i år (1983) har hybriderna ej blommat, troligen p g a den svåra nattfrosten mellan den 21 och 22 juni. Det fanns i år ej heller några blommande kärrknipprötter på lokalen.

Jag har ställt mig frågan om inte också växtsättet hos hybriderna är en intermediär karaktär mellan föräldraarterna. Purpurknipproten och kärrknipproten har helt olika växtsätt, men ingen av dem uppträder i täta klungor. De svenska knipprötterna tillhör två olika subgenus (undersläkten) av släktet *Epipactis*. Purpurknipproten, skogsknipproten och den kala knipproten tillhör alla tre subg. *Euepipactis* som bl a kännetecknas av att jordstammen är kortledad, mer eller mindre upprätt och saknar förlängda utlöpare samt att läppens båda delar är fast förenade med varandra. Kärrknipproten tillhör subg. *Arthrochilium*, vars huvudkännetecken är en långledad vågrät jordstam med förlängda utlöpare och en mycket smal rörlik led mellan läppens båda delar.

Purpurknipproten bildar ibland små glesa buketter bestående av ett par tre stjälkar, men oftast växer det upp bara en stjälk från jordstammen varje år. Kärrknipprotens snabbt utlöpande och rikt förgrenade jordstam producerar ett stort antal stjälkar, som växer upp från flera ställen på jordstammen på ganska stort avstånd från varandra. Det här växtsättet med stark vegetativ förökning är också förklaringen till de kolonier av inbördes lika kärrknipprötter med helt vita eller gulvita blommor, som man då och då stöter på. I själva verket är de vegetativt förökade från en enda planta, som haft denna avvikande färg.

Om kärrknipprotens rikliga skottbildning och purpurknipprotens kortledade, sammanträngda jordstam kombineras i en hybrid dem emellan, bör ett större antal stjälkar hopträngda till en bukett bli följden. En sådan klungbildning är just vad man kan konstatera både här och i Tyskland. Här hos oss har kanske också en annan av kärrknipprotens karaktärer, de långa utlöparna, gett sitt bidrag. Det exemplar som står halvmeteren ifrån den stora klungan skulle kunna tyda på det.

Några vetenskapliga bevis för att det förhåller sig så finns naturligtvis inte. Det går ju inte att gräva upp och se efter utan att förstöra exemplaren, och så viktigt är det ju inte att få vetskap. Det får räcka med spekulationer.

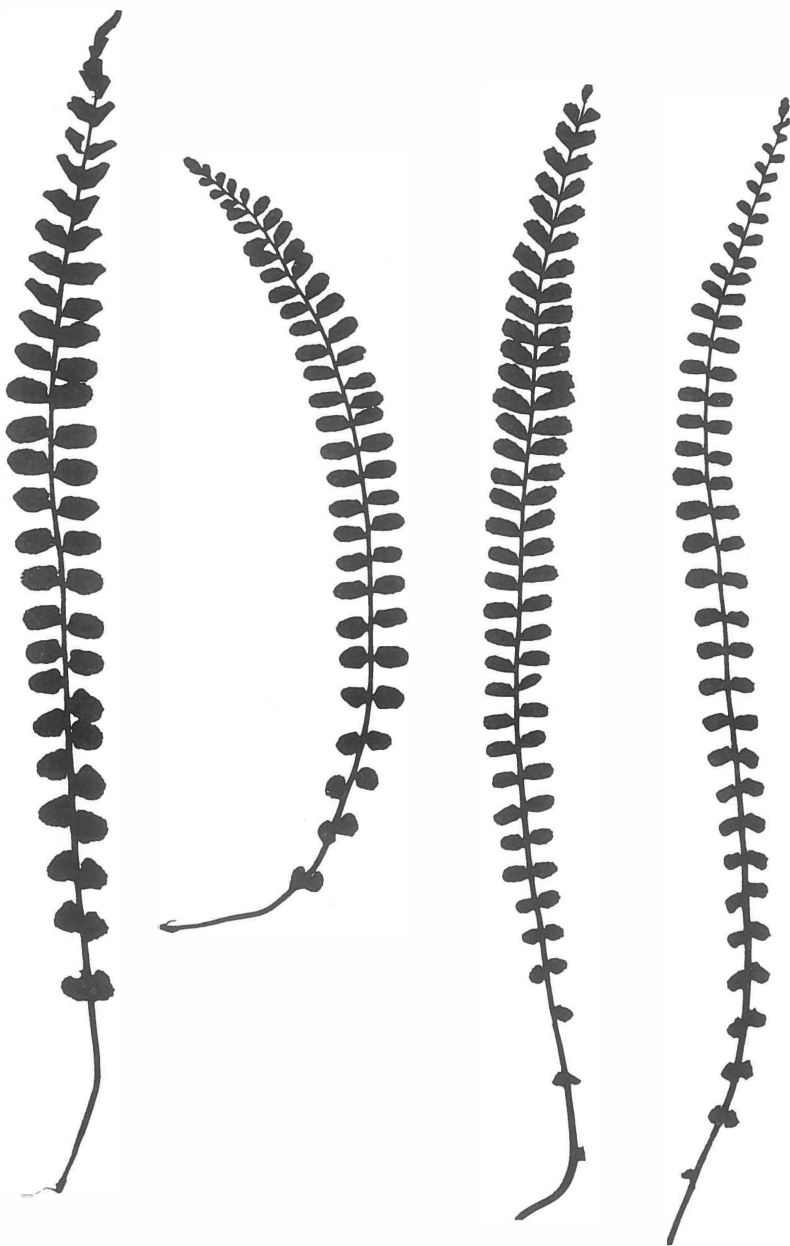
En sådan här klungbildning finns hos en del andra knipprötter, bl a en skogsknipproten närstående art *Epipactis purpurata*, mångblommig knipprot, som närmast oss finns i Danmark. Även på Gotland finns det lokala typer av skogsknipprot, *Epipactis latifolia*, väl skilda från den vanliga skogsformen, ofta på andra biotoper och med en annan blomningstid, som kan uppträda i stora klungor utan att man för den skull behöver misstänka hybridogent ursprung.

De först upptäckta exemplaren av hybriden ute på det öppna gräsfältet har ej återfunnits efter upptäcktsåret, men den stora buketten och dess satellit-exemplar har levt kvar med växlande antal stjälkar i buketten. I år var det ett 10-tal stjälkar, men som tidigare nämnts ingen blommande. Det är nu bara att hoppas att inget oförutsett inträffar, utan att den sällsamma orkidéhybriden ännu länge kan få leva kvar och att blomningen blir bättre under kommande år.

Lokalen för hybriden *Epipactis palustris* x *atrorubens*,
kärrknipprot x purpurknipprot.

Foto: Torgny Rosvall.

Asplenium trichomanes, svartbräken.

Är detta subsp. *quadrivalens* och/eller subsp. *inexpectans* eller
möjligen hybriden mellan dem?

Herbarieexemplar i referensherbariet i Gotlands Naturmuseum.

KRITISKA VÄXTER PÅ GOTLAND

Thomas Karlsson

En del gotländska växter kan vara svåra att skilja från varandra. Det förekommer också underarter, raser, typer och hybrider, som det kan vara intressant att känna till, kanske i vissa fall t o m nödvändigt för en samvetsgrann inventerare. Inom floraprojektet kommer bestämningsnycklar att tas fram för ett flertal svårbestämbara familjer och släkten. "Kritiska växter på Gotland" är en speciell sammanställning med en omfattande litteraturhänvisning som upprättats av Thomas Karlsson, Lund, och som presenterades för floraprojektet i maj 1983. Sammanställningen kan säkert intressera flera än floraprojektets inventerare, varför vi med belågt tillstånd av författaren publicerar den i RINDI.

Thomas Karlsson, Institutionen för taxonomisk botanik, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund. Telefon 046/13 83 00. 1983 05 27.

Diphasiastrum complanatum, plattlummer, är inte artskild från *D. tristachyum*, cypresslummer. I vissa områden finns det rätt mycket mellanformer - troligen hybrider. Kukkonen (1967) har gjort omfattande mätningar på finskt material, och den gotländska typen borde jämföras med hans diagram.

Equisetum hyemale, skavfräken, bildar en hybrid med *E. variegatum*, som nog med större framgång kan sökas på Gotland än i andra svenska landskap. Mycket bra beskrivning hos Borg (1967).

En annan hybrid med skavfräken har rapporterats från Gotland, nämligen *E. hyemale* x *ramosissimum* (Hauke 1963). Material bestämt av Hauke finns på Riksmuseet. *E. ramosissimum* är mellaneuropeisk och finns närmast i Balticum. Den är till skillnad från *E. hyemale* inte vintergrön och hybriderna är inte heller vintergröna. Den är känd för att ha en vidare utbredning i nutiden än ren *E. ramosissimum*. Page (1983) ger en bra beskrivning.

E. arvense x *fluviatile*, strandfräken, kan vara svår att skilja från frodig åkerfräken. Normalt är stjälkens mittkanal tydligt intermediär, men ibland kan bestämningen behöva bekräftas med mikroskopering av detaljer i stjälktvårsnittet. Borg (1967) har habitus- och detaljbilder jämte biotopbeskrivning.

Pteridium aquilinum, örnbräken, har två raser på Gotland (Kraft 1970). Den storväxta var. *aquilinum* ("var. typicum") blir ibland 4 m lång, och bladskivan har en mera långsträckt omkrets. Bladflikarna är ludna över hela undersidan. I Sverige är den sydlig och kustbunden. Den småväxta var. *latiusculum* brukar hålla sig runt 1 m i längd, bladskivan är bredare triangulär, och flikarna är bara håriga på mittnerven. I Sverige är den nordligare än var. *aquilinum*. Ytterligare skillnader anges hos Tryon (1941); mellanformer förekommer!

Asplenium trichomanes, svartbräken, har åtminstone två underarter på Gotland, ssp. *inexpectans* (diploid) och ssp. *quadrivalens* (tetraploid). Dessutom finns den triploida, sterila hybriden mellan dessa två (Tigerschiöld 1980). I praktiken är det mycket svårt att hålla isär dem. Ännu roligare vore det om man kunde upptäcka urbergsrasen, den tetraploida ssp. *trichomanes*, på Gotland. Den skulle kanske kunna sitta i sprickor på något urbergsblock någonstans. Page (1983) sammanfattar skillnaderna mellan den och ssp. *quadrivalens*.

Dryopteris dilatata, lundbräken, och *D. expansa*, nordbräken, kan ibland vara svåra att skilja. Skillnaderna redovisas av Nannfeldt (1966) och Page (1983), koncentrerat av Christoffersson (1982).

Gymnocarpium dryopteris x *robertianum*, ekbräken x kalkbräken, kan möjligen dyka upp. Ta för vana att alltid kontrollera om det finns glandelhår på bladflikarnas skaft hos *Gymnocarpium*! Kalkbräken är mycket tätt glandelhårig, medan ekbräken högst har några enstaka, spridda glandelhår. Hybriden är intermediär och kan förekomma i områden där bara en av föräldrarna finns.

Polypodium vulgare, stensöta, har en dubbelgångare i *P. interjectum*. Det är en mellaneuropeisk art, som har påvisats i Danmark, där den växer i stengärdesgårdar. Den är mera kalkgynnad än vanlig stensöta. De båda arterna kan knappast skiljas säkert med blotta ögat, utan man får kontrollera sporsamlingarnas utseende på exemplar från 'misstänkta' växtplatser. Se Pedersen (1969), Hansen (1981) och Page (1983) för skillnader.

Salix, vide och pil. Nyckeln hos Hylander (1966) är mycket bra. Røer & Elven (1975) har en nyckel till alla norska arter och hybrider - av de svenska är det bara *S. repens* ssp. *rosmarinifolia*, *rosmarinvide*, som saknas. Beskrivningar till arter och hybrider finns hos Floderus (1931).

Populus balsamifera, balsampoppel. Alla balsamluktande popplar är inte denna art, flera andra odlas och förvildas lätt med rotskott. Nyckel till odlade popplar över huvud taget finns hos Nitzelius (1945); här finns även bladbilder. - *Populus tristis*, sorgpoppel, är sedan gammalt känd från Gotland, se Hylander (1945, 1966).

Ulmus glabra x *minor*, hybridalm. Många odlade almar är former av denna hybrid, och Nilsson (1980a) visade att den kan uppstå spontant. Men hur vanligt är sådant i naturen? Det vore en intressant specialuppgift att belysa variationen mellan de båda arterna i ett par almriska gotländska ängen på samma sätt som Nilsson gjort på odlat material.

Polygonum oxyspermum, näbbtrampört. En art som behöver efterforskas intensivt. Den är mycket väl avgränsad från trampört, *P. aviculare*, men förväxlingar är ändå vanliga. Det beror på att nöten ibland växer ut och blir gulbrun, blank och spetsig hos trampört på senhösten. Riktig *oxyspermum* har en mycket bredare nöt, och är inte speciellt senblommande. Dessutom är stjälken gråblå och tydligt sträv under lupp (helt glatt hos *aviculare*).

Polygonum aviculare, trampört, består av flera typer. Det verkar möjligt att skilja två underarter, ssp. *aviculare* och ssp. *aequale*. Dessa beskrivs bra hos Hylander (1966) och Hansen (1981).

Polygonum lapathifolium, pilört och knutpilört, kan ej skiljas på de karaktärer som anges hos Lid (1974). Nötens storlek, 2--2,4 mm hos knutpilört resp 2,5--3,2 mm hos pilört, är den enda säkra skillnaden. Övriga angivna karaktärer -- och de är många -- stämmer bara 'för det mesta'. Man kan alltså använda dessa för att 'få syn på' ssp. *nodosum*, men bestämningen måste kontrolleras på nöten.

Rumex crispus, krusskräppa. Det kan vara lockande att känna igen denna art på de krusiga, smala bladen. Dock kan *R. longifolius*, gårdsskräppa, också ibland ha sådana blad. En säker bestämning kräver alltid att ytterkalkbladen studeras.

Chenopodium. Nyckel samt beskrivningar och teckningar av de flesta arter finns hos Engstrand & Gustafsson (1972--1974). De kompletteras bra av en uppsats av Jørgensen (1973b) om de norska arterna (här diskuterades många av de tillfälliga).

Chenopodium strictum, olivmålla. Den ras som är aktuell är ssp. *striatiforme* (tidigare kallades den *C. album* ssp. *microphyllum*). Den är mycket lik svinmålla men är småbladig, och karakteristiskt grenig från basen med uppstigande grenar. Den anges växa på sandmark. Uotila (1977) antar att den bara var tillfälligt inkommen till Öland och Gotland i början av seklet, men på Öland har flera sentida fynd gjorts. Finns den kvar även på Gotland?

Chenopodium suecicum, svenskmålla. Denna art är så lik *C. album*, svinmålla, att icke-specialisten knappast kan identifiera den med full säkerhet. Frökaraktärer visar skillnaderna bäst, och insamlingarna bör därför göras om hösten. Uotila (1978) har påvisat en lång rad skillnader, men de är subtila och båda arterna varierar mycket.

Atriplex. För bestämning av de kritiska arterna *A. prostrata*, *glabriuscula* och *longipes* hänvisas till Gustafsson (1976). På tångvallar blir de övergödda och kan därför se otypiska ut; hybridbildning förvirrar också begreppen.

Montia, källört. Försumma inte att titta på fröskalsskulpturen här. 'Vanlig' källört har glansiga, fint nätådriga frön, medan tre andra underarter har mer eller mindre matta frön. Dessa är inte kända från Gotland, men här finns en klar möjlighet att göra intressanta upptäckter! Beskrivningar finns hos Walters (1953) och Hansen (1981).

Arenaria serpyllifolia, sandnarv. Att definiera var. *macrocarpa* och *A. leptoclados* är mycket besvärligt. Den förra har mycket tjockväggiga, stora kapslar och mycket korta kapselskaft, den senare har tunnväggiga, små och smala kapslar. Misstänkta bestånd bör beläggas. Skillnaderna framställs bra av Rothmaler (1976).

Stellaria pallida, blekarv. Denna är sannolikt förbisedd på Gotland liksom annorstädes. Den blommar endast på våren, medan släktingen våtarv blommar året om. Man blir varse den genom att den är ljusgrön, och genom att blommorna sitter tätt hopträngda. Blommorna öppnar sig endast på glänt, står aldrig vidöppna. Fynd bekräftas genom att man räknar ståndare och/eller mäter märkenas eller frönas längd. Avsaknaden av kronblad är mindre säker som karaktär: kronblad kan ibland saknas hos våtarv, och det händer att blekarv har ytterst korta, rudimentära kronblad. Arten beskrivs bra av Weimarck (1963).

Cerastium tomentosum, silverarv, hybridiserar villigt med fältarv. Det kan yttra sig så att odlade silverarvsbestånd kan bli 'infekterade' med svagt ludna hybridplantor, som uppkommer ur frön från silverarv som pollinerats av fältarv växande som ogräs en bit bort. Nilsson (1977) har beskrivit hybriderna.

Cerastium fontanum, fältarv. Det finns en nästan kal strandängsform av denna art, var. *holosteoides*. Huvudtypen, var. *triviale*, är ju en skräpmarksväxt. Se Hansen (1981). Går dessa båda typer att hålla isär på Gotland?

Cerastium glutinosum, klibbarv, och *C. subtetrandrum*, östkustarv, bör inte förväxlas! På torrmarker är ju *C. semidecandrum*, vårarv, och *C. pumilum*, alvararv, ganska vanliga. Det finns också en tredje art, och denna anser jag vara *C. subtetrandrum*. Denna är alltså inte bunden till strandängar! *C. glutinosum* har jag inte sett på Gotland. Goda beskrivningar av våra cerastier hos Murbeck (1898).

Soleranthus annuus, ssp. *annuus*, grönknavel, och ssp. *polycarpus*, tuv-knavel, uppfattar jag som väl skilda. Bra bilder och beskrivningar hos Hansen (1981); erfarenheter från fastlandet (Småland) sammanfattade hos Christoffersson & Karlsson (1983).

Spergularia media, havsnarv, och *S. marina*, saltnarv, kan inte skiljas på frönas hinnkant. Den kan nämligen finnas eller saknas hos båda arterna. Havsnarv är flerårig (pålröt!), har stor, utskjutande kapsel och 10 ståndare. Saltnarv är till alla delar klenare, ettårig, har kort kapsel och normalt 5 ståndare. Möjligen finns det en genomgående skillnad i hinnkantens utseende hos arterna (bild hos Liljelund & Jerling 1980).

Ranunculus polyanthemos, på Gotland borde göras till ämne för en specialundersökning. Bladflikarnas bredd, fruktsprötets krökning och biotopen är egenskaper som borde studeras. Det kan tänkas att det är en glidande övergång mellan back- och skogssmörblomma. Hur går det om de odlas?

Ranunculus acris. Parksmörblomman (ssp. *friesianus*) har vågrät jordstam och bredflikiga blad (bild hos Hansen 1981). Den blommar också något tidigare än vanlig ssp. *acris*.

Ranunculus baudotii, vitstjälksmöja. Det kan ibland vara svårt att avgöra om stjälken är 'vit nog'. En bättre karaktär är, att unga nötter är helt kala (de är styvhåriga hos *R. aquatilis* och *R. trichophyllus*). Observera att det gäller nötterna. Blombotten = nötternas fäste är hårig hos alla.

Ranunculus aquatilis, vattenmöja, kan ha eller sakna flytblad. I det senare fallet är den svår att skilja från *R. trichophyllus*, grodmöja, som alltid saknar flytblad. Blommorna hos vattenmöja är dock större och har fler ståndare (räknas in unga blommor, de faller lätt av!). De exakta siffrorna finns hos Hansen (1981).

Ranunculus trichophyllus. De båda underarterna, grodmöja och hårmöja, skiljs huvudsakligen på att den senare slår rot i nästan varje led.

Corydalis solida ssp. *laxa*, handnunnöört, är svår att skilja från *C. pumila*, sloknunnöört, och det är känt att de hybridiserar villigt. Det kan tänkas att de gotländska populationerna är hybridbestånd. Saken borde belysas med en specialstudie; vilka karaktärer som är lämpliga att mäta/bedöma framgår av Ryberg (1950, 1954).

Barbarea vulgaris, ssp. *vulgaris*, bangyllen, skiljs från den mycket vanligare ssp. *arcuata*, sommargyllen, på att skidan är rak, lång (ca 3 cm) och uppåtriktad; hos den senare är den svagt böjd, kortare (ca 2 cm) och utåtriktad. Bild hos Hansen (1981). Där definieras också arten *B. intermedia*, som i Danmark är på frammarsch och som kanske kommer att bli funnen under inventeringen.

Rorippa microphylla x *nasturtium-aquaticum*, bäckfräne x källfräne. Skillnaden mellan arterna, och hur man karakteriserar hybriderna, framgår (med bild) av Hylander (1950).

Cardamine pratensis. De båda underarterna tycks på Gotland vara lättare att skilja än vanligt, beroende på att ssp. *pratensis*, ängsbräsmä, inte varierar så mycket här. Ängsbräsmans blommor är mindre än kärrbräsmans, foderbladen är kortare resp längre än 4 mm, och kronbladen är 8-11 resp 12-19 mm. Ängsbräsmä växer på torrare platser än kärrbräsmä. Lövkvist (1958) har gjort en specialstudie av arten på Gotland, och enligt honom är ssp. *pratensis* mycket ovanlig och kanske försvinnande, medan ssp. *palustris* är relativt vanlig.

Camelina, dådra. Skillnader mellan arterna, se Rothmaler (1976) och Weimarck (1963). Tyvärr stämmer inte beskrivningar på arterna i olika floror särskilt väl överens, vilket visar att de är rätt subjektivt avgränsade. Genetiska försök tyder dock på att den höstgroende ssp. *microcarpa*, idag den minst sällsynta är relativt väl skild från de övriga.

Thlaspi brachypetalum, storskärvförö, skiljer sig från *T. alpestre*, backskärvförö, genom att kronbladen är högst något längre än fodret, ståndarna är gråaktiga, stiftet skjuter inte ut ur skidans inskärning, växten är högre och mångbladigare och blommor ett par veckor senare. Skillnaderna illustreras av Hylander (1943), som också kommenterar invandringshistoriken.

Lepidium densiflorum, bankrassing, är väl skild från, men mycket lik *L. ruderale*, gatkrassing. Bankrassing luktar dock inte skarpt, och de övre stjälkbladen är tandade (gatkrassing stinker, och har helbräddade övre blad men djupt parflikiga nedre blad). Bankrassing kan ha små kronblad, gatkrassing däremot aldrig. Fruktskillnader finns men de är mycket subtila!

Brassica rapa ssp. *sylvestris*, åkerkål, får skiljas ut på de små blommorna från odlade oljeväxter (rybs = *B. rapa* ssp. *oleifera*, raps = *B. napus*). Flororna anger att åkerkål skall vara påtagligt hårig, men detta håller ej alls på fastlandet - den kan vara lika kal som raps.

Philadelphus, schersmin. Andra arter och hybrider än *P. coronarius* kan stå kvar vid ödegårdar. Bestämningstabell hos Fitschen (1977).

Ribes rubrum, röda vinbär. Det är nog en förenkling att anta, att det bara finns två underarter, av vilka den ena alltid är vild, den andra alltid förvildad. Hur man skiljer ssp. *rubrum* och ssp. *sylvestre* framgår av Hansen (1981) och Weimarck (1963). En fylligare framställning med fler sorter nämnda finns hos Lagerberg (1957).

Spiraea. Spireor med klaselikt utdragna blomställningar, sektionen *Spiraria*, har det skrivits något om. En nyckel till i Norge förvildade arter ges av Jørgensen (1973a). Tillsammans med notiser av Hylander (1969, 1971) ger den en utgångspunkt för bestämning av de svenska formerna. - Fitschen (1977) har ett större sortiment men saknar ett par av de hybriderna som är vanliga här hemma som förvildade.

Rubus sektion *Corylifolii*, krypbjörnbär. Den som är intresserad av att föra bestämningar till småart kan ha nytta av en nyutkommen monografi (Weber 1981). Till honom kan man även sända material för bestämning, men behåll duplikat. (Weber vill nämligen behålla det material som sänds till honom). Adressen är Prof. Dr. Heinrich E. Weber, Universität Osnabrück, Abt. Vechta, Driverstrasse 22, D-2848 Vechta, Västtyskland. - Belägg av björnbär skall bestå av en gren med blommor samt en bit från mitten av ett årsskott. De båda bitarna skall tas från garanterat samma buske.

Rosa. En utmärkt beskrivning av vilda och förvildade rosor finns hos Nilsson (1967). Här illustreras de flesta arterna. För smålandsfloran har jag gjort en komprimerad sammanställning (Karlsson 1983a).

Rosa jundzillii, ryssros. Denna art står inte i gängse floror, men den finns med hos Rothmaler (1976). Den liknar mest *R. canina*, men blommorna är stora, taggarna är bara svagt böjda, och bladnerverna är glest glandelhåriga på bladundersidan.

Potentilla. Arterna *P. argentea* - *P. arenaria* kan vara knepiga. Det varnas för Lid (1974) som inte tar hänsyn till variationen inom arterna i sin nyckel. Weimarck (1963) och Rothmaler (1976) tar upp alla gotländska arter. Hansen (1981) är mest lättarbetad på grund av bildmaterialet, men har ej med tysk fingerört och vårfingerört.

Potentilla argentea, femfingerört, har olika typer, som grovt kan sorteras i två underarter (Hansen 1981). *Ssp. argentea* har på översidan svagt håriga blad, är lågväxt och uppstigande, och blommar tidigt. *Ssp. impolita*, stor femfingerört, är gråluden på bladöversidorna, rätt hög och mer upprät, och har större blommor, som slår ut ca 14 dagar senare. Det kan tänkas att den dominerar på Gotland.

Potentilla tabernaemontani, småfingerört, är mycket variabel på Gotland. Det finns också mellanformer till *P. arenaria*, gråfingerört.

Alchemilla, daggkåpor. Lid (1974) är vilseledande. Bl a påstås att stjälkhåren är nedåtriktade hos *A. plicata*, trubbdaggkåpa, en av de intressanta arterna på Gotland - i själva verket är de uppåtriktade! Den bästa nyckeln finns hos Samuelsson (1940). Jag har gjort ett försök att kombinera denna med Lids utmärkta bilder (Karlsson 1982). - Daggkåpor skall samlas i juni, och belägg skall bestå av hela plantor med ett par blomstjälkar och ett par tre välutvecklade blad. Anteckna färgen på basalslidorna, röd färg bleks vid pressning.

Aphanes, jungfrukam. De två arterna är väl skilda: frukterna hos *A. arvensis* är nästan dubbelt så stora som hos *A. microcarpa*. De är även olika i bladsnitt och färg. Utmärkta bilder hos Hansen (1981).

Pyrus pyraster, vildpäron, är en kritisk art, som inte är entydigt påvisad i den svenska floran. I jämförelse med förvildade eller kvarstående päron har den mindre, hårdare frukter, bredare blad och torniga kvistar. Se Rothmaler (1976).

Amelanchier, häggmispel. Det kanske kan tänkas att förvildade förekomster av detta släkte dyker upp. Det finns då flera arter att röra sig med, se en utmärkt sammanställning av Schroeder (1972).

Cotoneaster. De gotländska oxbären går inte att pressa in i floran två arter. Det finns en mellanform, "*C. canescens*", som är allmän i vissa trakter, se Pettersson (1958). *Cotoneaster*-formerna är frökonstanta och av allt att döma apomiktiska. Den gotländska mellanformen bör alltså behandlas som en art. Ett intensivstudium av några populationer skulle ge fina resultat.

Crataegus. Bra fruktbilder på de fyra hagtornarna finns hos Lagerberg (1957), bladbilder hos Lindman (1926). Hybridisering synes förekomma, och därför är det kanske inte möjligt att bestämma varje hagtornsbuske.

Vicia angustifolia, sommarviker, existerar i två typer. Dels en lågväxt, som finns på torrmark och ofta är nedliggande (var. *bobartii*), dels en högväxt, grövre, som mest uppträder på igenlagda åkrar (var. *segetalis*). Den lågväxta kan förväxlas med *V. lathyroides*, vårviker, men är mindre hårig och har mycket större blommor och frukter. Den högväxta kan förväxlas med *V. sativa*, fodervicker, men har enfärgad krona och smala småblad (*V. sativa* har tvåfärgad, violett och röd, krona och breda småblad). Goda beskrivningar hos Neuman (1901).

Medicago falcata x *sativa*, mellanlusern, behöver inte ha gröna eller brokiga blommor. Det finns även hybridformer som i blomfärg kommer mycket nära föräldrarna, men som skiljer sig genom växtsättet och/eller baljans krökning (den är svagt böjd hos *M. falcata*, vriden 2 - 3 varv hos *M. sativa*).

Oxalis fontana, klöveroxalis. Det är troligt att ytterligare någon gul-blommit *Oxalis*-art kommer att dyka upp på Gotland, t ex *O. corniculata*, krypoxalis, som är ogräs i handelsträdgårdar. Samla gärna sådana åt mig! Bra nyckel hos Young (1958).

Euphorbia esula, vargtörel. Ssp. *esula* anges ha breda blad, som är rund-trubbiga med en udd i spetsen, medan ssp. *virgata* anges ha smala blad (största bredd nedom mitten), som är tillspetsade. Kanske är det mest hybrider som har odlats och förvildats.

Malva alcea, rosenmalva, och *M. moschata*, myskmalva. Hybriden är känd från Gotland, och det bör kontrolleras om den inte spelar en väl så stor roll som föräldrarna. Det är ju frågan om arter som en gång odlats, och sannolikt har även hybridtyper funnits i odling och förvildats. Artskillnaderna framgår bra av Lid (1974).

Viola. En bestämningstabell som även tar upp hybriderna finns hos Neuman (1901). Dessa känner man igen på att de är sterila - det bildas inga kapslar. Ofta är de vegetativt mycket kraftiga, och bildar iögonfallande 'ruggar' frampå sommaren.

Epilobium. Bilder och beskrivningar av samtliga arter hos Oredsson & Snogerup (1975--1977). Ett mer kortfattat kompendium har gjorts i ordning för smålandsbotanisterna (Karlsson 1983b). -Förvillas inte av hybrider, som uppträder då och då. Man känner igen dem på att en stor del av fröna är tomma och skrupna. Arterna har alltid fullgod frösättning.

Pimpinella saxifraga ssp. *nigra*, svart bockrot. Detta är en förbisedd växt, som är kalkbunden och finns i SV Skåne, på Öland, Gotland och i Kolmården i Östergötland. Den är tätt, kort gråluden, rosettbladen är kortskaftade, och roten blånar om man skär i den. Se Weimarck (1963) och Lökvikst (1960).

Anagallis arvensis, rödmire. Observera att den blå formen av rödmire, f. *azurea*, är inte samma sak som arten *A. foemina*, blåmire. *A. arvensis* kan ha olika blomfärg, men *A. foemina* är alltid blå. Skillnaden mellan arterna framgår av Rothmaler (1976).

Armeria maritima, trift. Två raser förekommer på Gotland liksom i övriga sydsverige. Ssp. *maritima*, strandtrift, är en lågväxt med hårig stängel och växer på saltängar vid sjöar havsstranden, medan ssp. *elongata*, back-trift, är högväxt med kal stängel och växer på torra backar, dels vid havet men också inne i landet. Mellanformer förekommer där de möts.

Calysteiga sepium. Se upp med skärblommiga snårvindor! Den vildväxande formen, ssp. *sepium*, är vitblommig. Den skära är också aningen mera storblommig och är förvildad från odling: den heter ssp. *spectabilis*, skär snårvinda. Men det finns också en annan art av snårvinda, som är skär och förvildad, nämligen *Calystegia pulchra*, rosenvinda. Den har brett avrundade förblad, som täcker över varandra och döljer fodret; deras bas är säcklik. Hos *C. sepium* är förbladen platta med en liten köl nederst, tillspetsade och täcker inte fodret helt. Se bilder hos Nilsson (1980b). Nyckel hos Brummitt (1972).

Symphytum x uplandicum, uppländsk vallört, bör ges en vid avgränsning gentemot föräldraarterna. Hybridutklyvningar och återkorsningar med föräldrarna i förening med att olika 'sorter' har odlats och förvildats har helt fördunklat gränserna mellan arter och hybrid. Som *S. x uplandicum* bör man registrera alla som har halvvägs eller något nedlöpande blad; alla som har rent blå blommor + nedlöpande blad; alla som har lila blommor + icke nedlöpande blad. Baserat på en avhandling av Faegri (1932) har Christoffersson (1983) gjort en översikt för smålandsfloran.

Lamium moluccellifolium, mellanplister, är väl skild från *L. amplexicaule*, mjukplister. Den är grövre, och fodertänderna är mycket långa, bara glest håriga, och spretar i frukt. Bra bilder på denna och andra *Lamium* hos Hansen (1981).

Mentha. Myntorna är svåra på grund av hybridbildning, och på grund av att olika hybridformer har tagit i odling och förvildats. De sprider sig vegetativt och hybridtyper kan därför bilda massförekomster. Utmärkt nyckel i Hylander (1965).

Mentha x gentilis, ädelmynta, är ett samlingsnamn för typer som uppkommit genom korsning mellan *M. arvensis* och *M. spicata*. De har fått en särskild monografi av Hylander (1941). En av typerna, nm. *submascula*, är bara känd från Gotland. Hela komplexet tycks vara på stark tillbakagång i vårt land - stämmer detta även för Gotland?

Lycium. Det är två arter av bocktörne förvildade i vårt land. I Skåne är den vanligaste arten inte *L. barbarum*, utan *L. chinense* (*L. rhombiferum*), kinesiskt bocktörne. Den har bredare, nästan rombiska, rent gröna blad, och saknar taggar. Bladen hos *L. barbarum* är smalare, grågröna, och kvistarna kan vara taggiga. Se Rothmaler (1976).

Solanum nigrum, nattskatta. Se gärna lite extra på nattskattor. Det verkar som om en närstående art, *S. sarachoides*, bägnattskatta, sprider sig på fastlandet. Den är starkt hårig och fodret täcker hättelikt en del av bäret, som är grönbrokit, inte svart.

Veronica opaca, luddveronika, vållar ofta besvär vid inventeringar. Den har små, djupblå blommor liksom *V. polita*, glansveronika, men skiljer sig genom att ha ett starkt hårigt foder med tunglika, ej hjärtlika flikar. Schema hos E. Nilsson (1980), bra bilder hos Hansen (1981).

Veronica haderifolia. De två underarterna är bra beskrivna hos Hansen (1981). Utförligare framställning hos Nordenstam & Nilsson (1969). Mellanformer förekommer, men den vanligaste orsaken till bestämningsvårigheter är säkert modifikation, när de kommer i 'fel' miljö.

Euphrasia, ögontröst. Se särskild stencil (Karlsson 1981). Jag blir tacksam för pressat material även av andra ögontröstar än de som markerats på listan.

Odontites. Snogerup (1981) har kort sammanfattat skillnaderna mellan de tre arterna, och en utförlig monografi är i antågande.

Rhinanthus serotinus ssp. *halophilus*, strandskallra, står upptagen i gotlandslistan, och är väl i så fall ny för Sverige. Kronan på denna ras är större än hos höskallra, 20--24 mm, och kronröret är 5--7 mm tjockt.

Utricularia australis, sydbladdra. Bild och beskrivning hos Thor (1979).

Valeriana officinalis ssp. *salina*, strandvänderot, är väl skild från ssp. *officinalis*, läkevänderot, inte bara genom de större blommorna utan också genom betydligt större frukter.

Solidago canadensis, kanadensiskt gullris. Det är troligt att ni även kommer att finna *S. gigantea*, höstgullris. Den är mycket lik kanadensiskt gullris, men stjälken är kal (utom högst upp bland blommorna) och blådagig. Hos *S. canadensis* är stjälken hårig långt ner mot basen. Höstgullris har också något större korgar än kanadensiskt gullris, och hela blomställningen är lite kompaktare. -Det är också sannolikt att korsningen mellan gullris och kanadensiskt gullris dyker upp. Beskrivning, se Nilsson (1976).

Aster novi-belgii, höstaster, och *A. x salignus*, videaster, är svåra att skilja, och dessutom förekommer det nog fler 'sorter' förvildade. Rothmaler (1976) tar upp rätt många, men det är i allmänhet svårt att känna sig säker på att man bestämt rätt.

Tripleurospermum maritimum, kustbalderbrå. Bra karakteristik hos Weimarck (1963).

Artemisia vulgaris, gråbo. Det finns en strandform av denna, var. *coarctata*, med blad som är gråudna på översidan, finflikiga och svagt doftande av malört.

Artemisia maritima, strandmalört. Den ras som finns på Gotland är ssp. *humifusa*, som endast är känd från Öland, Gotland och Ösel.

Senecio jacobaea subsp. *gotlandicus*, gotlandsstånds. bör studeras närmare. Är det en väl avgränsad typ eller är den förbunden med subsp. *jacobaea* med övergångar? Den beskrivs i Neuman (1901), och där ges också många goda karaktärer för att skilja ut *S. jacobaea*-komplexet från *S. aquaticus*, vattenstånds.

Carlina vulgaris, spåtistel. Försiktighet med underarterna här! Självt har jag flera gånger sett ssp. *longifolia* på Gotland, men aldrig ssp. *vulgaris*. Som helhet i Sverige är ssp. *longifolia* tydligt kalkkrävande, medan ssp. *vulgaris* ofta förekommer i kalkfattig miljö. Hos ssp. *longifolia* är inte bara bladen mycket långa, utan hela växten är högre. Taggarna är svagare än hos ssp. *vulgaris*.

Arctium. Problem att bestämma kadborrar kan bero på att man fått tag i en hybrid - sådana är inte helt ovanliga i släktet. Murbeck (1943) har elegant beskrivit såväl artskillnaderna som hybridernas olika frekvens.

Tragopogon pratensis. Rothmaler (1976) beskriver flera skillnader mellan underarterna.

Sonchus uliginosus, kalmolke, finns på Gotland. Den bör troligen betraktas som en form av *S. arvensis*, eftersom det inte tycks vara någon skillnad mer än avsaknaden av gula glandelhår på holkarna. Inte desto mindre verkar den vara under spridning i östra Sverige.

Taraxacum. Carl Ingemar Sahlin, Sjöstigen 14, 430 41 Kullavik, blir tacksam över pressade maskrosor (även av sektion *Vulgaria*, ogräsmaskrosor). I gengäld kan han hjälpa till med sektions- och artbestämning. -Svårigheten ligger närmast i att avgränsa sektionen *Spectabilia*, eftersom den är heterogen och omfattar former med rätt olika utseende. Den som är intresserad av att bestämma småart får tills vidare klara sig med Lindman (1926) och nyckeln till de danska arterna hos Hansen (1981). Den senare är väl illustrerad. -Insamlingar skall göras på försommaren; efter blomningen producerar plantorna blad av former, som beskrivningarna inte tar hänsyn till.

Crepis nicaeensis, vallfibbla. En fälla är här *Crepis setosa*, borstfibbla, en art som möjligen är under spridning (funnen flera gånger de senaste åren i nyanlagda gräsmattor). Den finns med i Hansen (1981) men inte i gängse svenska floror, utan där leds man till *C. nicaeensis*. Borstfibblan skiljs från alla andra nordiska arter genom att korgarna och korgskaften har tätt med gula, grova borst.

Hieracium. Gruppöversikten i Lindman (1926) kan sannolikt vara till stor hjälp. Det finns också ett specialarbete över bl a Gotlands fibblor (Dahlstedt 1890--1894) med beskrivningar till alla då kända former. Johansson (1897) ger lokal- och frekvensuppgifter som kan vara till ledning. -Det vore bra om någon tog upp studiet av fibblorna på Gotland, då ett så gott jämförelsematerial finns. Man bör kunna avläsa en hel del floradynamik ur ett sådant studium.

Alisma. Björkqvist (1967, 1968) ger mycket information om de båda svaltingarterna på Gotland, deras variation och hybridisering.

Potamogeton praelongus, långnate. Långa stjälkomfattande blad duger inte som karaktär på denna art, sådana former finns också av *P. perfoliatus*, ålnate, och leder ofta till förväxlingar. Hos långnate är bladens kant helbräddad, hos ålnate mycket tydligt sågad.

Zannichellia palustris. Observera att de tre underarterna kan växa i blandning, så att en handfull särv kan innehålla alla tre. Beskrivning hos Hylander (1953).

Juncus. Teckningar och beskrivningar av alla arter, underarter och hybrider hos Nilsson & Snogerup (1971--1972), dock undantaget *J. bufonius*-gruppen, som då ännu var under utredning.

Juncus bufonius-gruppen. *J. ranarius*, normalt en havsstrandsart, är på Gotland känd från inlandslokaler. Den är väl skild från de andra genom sina tvärt avskurna kapselvalvler och genom att de inre kalkbladen är kortare än kapseln. *J. minutulus*, pysslingtåg, är mera svårskild. Den är till alla delar mindre och klenare än *J. bufonius*, vägtåg, och växer ofta på något torrare mark. För säker bestämning krävs specialisthjälp; Sven Snogerup, Ö Vallgatan 18, 223 61 Lund, granskar gärna insamlat material av dessa och andra *Juncus*-former. En sammanställning med figurer har getts av Louenhoud & Sterk (1976).

Juncus alpinoarticulatus ssp. *alpinoarticulatus*, torvtåg, är förvisso rätt vanlig på Gotland i kalkmyrar. Däremot är ssp. *nodulosus* sannolikt en sällsynthet. På fastlandet är den inskränkt till öppen sand, speciellt vid sötvattensstränder. Den senare har alltid några blommor skaftade, så att blomgyttringarna blir mer 'upplösta' än hos den förra.

Luzula pallescens, blekfryle. Avgörande karaktär för denna är att de yttre kalkbladen är tydligt längre än de inre, och att blommorna och fröna är mycket små (se Hylander 1953). Den är annars mycket lik *L. multiflora*, ängsfryle, och liksom denna tätt tuvad. Att blomhuvudena är många och bleka kan vara en användbar fältkaraktär för att 'få syn på' arten, men bestämningen måste bekräftas genom att blommor och/eller frön granskas. Ängsfryle blir nämligen inte så sällan blekblommig.

Festuca heterophylla, skuggsvingel, påminner om *F. ovina*, fårsvingel genom att den är tätt tuvad och genom att basalbladen är tråd fina. Men den tillhör artgruppen kring *Festuca rubra*, vilket visas av att stråbladen är platta. En bra beskrivning finns hos Hylander (1953). - Den har

en dubbelgångare, ännu ej funnen på Gotland, som heter *F. rubra* ssp. *fallax*, tuvsvingel. Den skiljs ut på detaljer i småaxen och på bladens anatomi i tvärsnitt. Alla skuggsvingellika bestånd bör alltså beläggas!

Festuca rubra ssp. *arenaria*, gråsvingel, är en sanddynsras med mycket glest växtsätt (ingen tendens till tuvbildning). Småaxen är större än hos vanlig *F. rubra*, och är tätt och rätt långt håriga. Beskrivning hos Weimarck (1963).

Festuca rubra ssp. *oelandica*, bågsvingel, är en ras från fuktfläckar på alvaret, och den kännetecknas av sina tjocka, jämnt bågböjda bladskivor. I samma miljö uppträder även *F. ovina*, så var försiktiga med bestämningar! Beskrivning hos Hylander (1953). -Det finns även insådda *F. rubra*-typer i vägkanter som kan se egendomliga ut.

Poa supina, trampgröe, känner man i fält igen på att vippan är rödaktig och platt genom att grenarna går ut i ett plan; småaxen är samlade längst ut i grenspetsarna på ett iögonfallande sätt. Bestämningen bekräftas genom att man iakttar om skotten ligger ner på marken och slår rot i hela sin längd, och om utspruckna ståndarknappar är klart över 1,5 mm. - Den blommar bara under försommaren till skillnad från släktingen *P. annua*, vitgröe.

Poa pratensis. Hylander (1953) ger beskrivningar på de tre underarterna. Observera att ssp. *subcoerulea*, smågröe, är mångformig, och dels omfattar former från fuktig, lågväxt gräsmark, dels sådana från torr skogsmark (var. *nobilis*, silvergröe). - Lättast att skilja ut är utan tvekan ssp. *angustifolia*, smalgröe, genom de mycket långa och smala basalbladen. De basala skotten, som bär dessa blad, sitter samlade tätt intill stråets bas, inte på förlängda utlöpare som hos de andra underarterna.

Poa palustris, sengröe, är inte alls släkt med *P. trivialis*, kärrgröe, men kan ändå vara svår att skilja ut (båda har långt snärp). De basala skotten hos sengröe är upprätta och styvbladiga, hos kärrgröe nedliggande och slaka; på kraftiga exemplar av sengröe produceras det vippor under lång tid, så att det finns både fullt utslagna och ännu ej utslagna samtidigt, men hos kärrgröe är alla vippor samtidigt på ett exemplar; sengröe har 3--5 blommori småaxet, medan kärrgröe oftast bara har 2.

Bromus hordeaceus har en intressant ras på sandmark, gärna vid havet; ssp. *thominii*, ligglosta. Stråna på denna är mycket korta och alla ligger tryckta till marken; dessutom är småaxen kala. Den bör finnas på Gotland. Vanlig ssp. *hordeaceus* är upprätt, även om den ibland är liten, och småaxen är i regel mjukhåriga.

Agrostis canina, brunven, kan inte vara vanlig på Gotland. På fastlandet växer den blött, framför allt i vitmossa vid myr- och sjöstränder. Den har långa, ovanjordiska, krypande och rotsläende skott; från lederna på dessa skott växer det upp grupper av nya plantor.

Agrostis vinealis, bergven, är närbesläktad med brunven och inkluderas förr i denna. Till skillnad från brunven växer den torrt, på urbergs-hällar och sandhedar. De basala skotten är underjordiska, korta, vita och uppstigande. -Normalt är förekomst av borst en bra karaktär att känna igen bergven och brunven på. Men någon gång saknas borst, och det förekommer någon gång borst hos andra *Agrostis*-arter. I sådana fall ger innerblomfjällets längd säkert besked: det är mycket kort, nästan försvunnet hos bergven/brunven, men minst hälften så långt hos andra gotländska *Agrostis*-arter.

Agrostis gigantea, storven, skiljer sig från släktingen krypven på samma sätt som bergven från brunven; de basala skotten är alltså underjordiska, vita och uppstigande. Det finns olika former av den, de som växer vid våtar (tillsammans med krypven) är rätt lågväxta, medan in-förda former, odlade som vallväxter, är mycket robusta. Även på havsstränder kan storven finnas.

Ammophila arenaria x *Calamagrostis epigejos*, östersjörör. Bra detaljbilder över den mångformiga hybriderna hos Hylander (1953).

Phleum pratense ssp. *bertolonii*, vildtimotej. Det räcker inte att konstatera att plantan är småväxt och har basala knölar för att ha påvisat vildtimotej - sådan blir nämligen även dvärgvuxen timotej (t ex på grusiga torra ställen). Bättre skillnader är småaxens storlek och borstens längd. Utmärkta bilder hos Hansen (1981).

Eleocharis uniglumis ssp. *sternerii*, alvaragnsäv, skiljs från ssp. *uniglumis* genom att axfjällen är brett och silvervitt hinnkantade. Den förekommer framförallt i kanten av alvarvåtar, aldrig på havsstränder. Hittills är den bara känd från Öland och Gotland. -illustrationer och fullständiga beskrivningar av alla *Eleocharis*-former i Sverige hos Strandhede & Dahlgren (1968).

Carex, starr. Nyckeln hos Hylander (1966) är förträfflig, och i kombination med bildmaterialet hos Lid (1974) bör det gå att komma rätt i de flesta fall.

Carex vulpina, rävstarr, och *C. otrubae*, blankstarr, är svåra att skilja, och mogna fruktgömmen behövs. Hos rävstarr är fruktgömmets insida svagt nervigt, och näbbet har en längsfåra på utsidan; fruktgömmena är matta. Hos blankstarr är även fruktgömmets insida starkt nervigt, och näbbet saknar fåra på utsidan; fruktgömmena är blänkande. Dessa karaktärer avbildas hos Hylander (1966).

Carex spicata, piggstarr, skiljs enkelt från sina släktingar snårstarr och långstarr genom att rötterna är röda under den tunna ytterbarken (skrapa lätt med den kniv). Att snårpet har en högre båge hos *C. spicata* är svårare att fastställa objektivt.

Carex muricata, snårstarr, har två underarter, som är relativt svårskilda. De beskrivs bra hos Hylander (1966) och Hartvig (1977), men material bör samlas för specialistgranskning.

Carex ligerica, ölandsstarr, är svår att avgränsa från *C. arenaria*, sandstarr, och det är troligt att hybridbildning är orsaken till svårigheten. Beskrivningarna hos Hansen (1981) tillför en del nytt.

Carex flava-gruppen (arterna *C. flava* - *C. oederi*) är mycket svår. Arterna *C. jemtlandica* och *C. bergrothii* är fortfarande oklart avgränsade. Beskrivningarna i Hylander (1966) är de hittills bästa.

Carex oederi. De två underarterna är inte lätta att skilja. Bilderna och beskrivningarna hos Hansen (1981) är dock mycket klargörande.

Citerad litteratur

- Björkqvist, I. 1967, 1968: Studies in *Alisma* I, II. *Opera Botanica* 17, 19.
- Borg, P. 1967: Studies on *Equisetum* hybrids in Fennoscandia. *Annales Botanici Fennici* 4: 35--50.
- Brummit, R.K. 1972: *Calystegia* L. I: *Flora europaea* 4: 78--79. Cambridge.
- Christoffersson, J. 1982: Lundbräken och skogsbräken. *Smålands flora* 19.
- Christoffersson, J. 1983: Kommentarer till inventeringslistan. *Smålands flora* 18.
- Christoffersson, J. & Karlsson, T. 1983: Grönknavel och tuvknavel. *Smålands flora* 24.
- Dahlstedt, H. 1890--1894: Bidrag till sydöstra Sveriges (Smålands, Östergötlands och Gotlands) Hieracium-flora. I--III. *Svenska Vetenskapsakademiens Handlingar*, ny följd 23 nr 15, 25 nr 3, 26 nr 3.
- Engstrand, L. & Gustafsson, M. 1972--1974: Drawings of Scandinavian plants 81--100. *Chenopodium* L. *Botaniska Notiser* 125: 283--286, 126: 1--6, 135--141, 273--276, 393--397, 127:1--6, 159--164, 291--296, 457--463.
- Faegri, K. 1932: Über die in Skandinavien gefundenen *Symphytum*-Arten. *Bergens Museums Årbok 1931. Naturvidenskapelig rekke*, nr 4.
- Fitschen, J. 1977: *Gehölzflora*. 6. Auflage. Heidelberg.
- Floderus, B. 1931: 29 Fam. *Salicaceae*. I: O. R. Holmberg, *Skandinavien flora*, 1b, häfte 1. Stockholm.
- Gustafsson, M. 1976: Evolutionary trends in the *Atriplex prostrata* group of Scandinavia. Taxonomy and morphological variation. *Opera Botanica* 39.
- Hansen, K. (red) 1981: *Dansk feltflora*. Köpenhamn.
- Hartvig, P. 1977: "Spidskapslet star". *Urt* 1977: 39--42.
- Hauke, R. 1963: A taxonomic monograph of the genus *Equisetum* subgenus *Hippochaete*. *Nova Hedwigia*, Beiheft 8.
- Hylander, N. 1941: De svenska formerna av *Mentha gentilis* L. coll. *Acta Phytogeographica Suecica* 14.
- Hylander, N. 1943: *Thlaspi alpestre* L. i Sverige. *Svensk Botanisk Tidskrift* 37: 377--402.
- Hylander, N. 1945: Om några i Sverige odlade former av balsampoppel. *Lustgården* 25--26: 99--112.
- Hylander, N. 1950: *Rorippa microphylla* i Sverige och Danmark. *Botaniska Notiser* 1950: 1--13.
- Hylander, N. 1953: *Nordisk kärlväxtflora I*. Stockholm.
- Hylander, N. 1965: Släktet *Mentha* i det nordiska floraområdet. *Botaniska Notiser* 118: 225--242.
- Hylander, N. 1966: *Nordisk kärlväxtflora II*. Stockholm.
- Hylander, N. 1969: Förvildade spireor. Några anmärkningar och en vädjan. *Lustgården* 49: 207--210.
- Hylander, N. 1971: *Prima loca plantarum vascularium suecicae*. *Svensk Botanisk Tidskrift* 64, Supplement.
- Johansson, K. 1897: Hufvuddragen af Gotlands växttopografi och växtgeografi. *Svenska Vetenskapsakademiens Handlingar*, ny följd, 29 nr 1.
- Jørgensen, P.M. 1973a: Forvillede arter og hybrider av slekten *Spiraea* i Norge. *Blyttia* 31: 29--33.
- Jørgensen, P.M. 1973b: The genus *Chenopodium* in Norway. *Norwegian Journal of Botany* 20: 303--319.
- Karlsson, T. 1981: *Nyckel till ögontröst (Euphrasia) på Gotland*. Stencil.
- Karlsson, T. 1982: Smålands dagglåpor. *Smålands flora* 17.

- Karlsson, T 1983a: Smålands rosor. *Smålands flora* 22.
- Karlsson, T 1983b: Släktet *Epilobium* (dunört) i Småland. *Smålands flora* 23.
- Kraft, J. 1970: Iakttagelser beträffande örnbräken, *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn, dess rastyper och utbredning i Sverige och västeuropa. *Lunds Botaniska Förenings Medlemsblad* 1970: 12--14.
- Kukkonen, I. 1967: Studies on the variability of *Diphasium* (*Lycopodium*) *complanatum*. *Annales Botanici Fennici* 4: 41--470.
- Lagerberg, T. 1957: *Vilda växter i Norden. II, III*. Stockholm.
- Lid, J. 1974: *Norsk og svensk flora*. Andre utgåva. Oslo.
- Liljelund, L. -E. & Jerling, L. 1980: Några problemställningar inom växt-ekologisk populationsforskning. *Svensk Botanisk Tidskrift* 74: 153--165.
- Lindman, C. A. M. 1926: *Svensk fanerogamflora*. Andra upplagan. Stockholm.
- Loenhoud, P. J. van & Sterk, A. A. 1976: A study of the *Juncus bufonius* complex in the Netherlands. *Acta Botanica Neerlandica* 25: 193--204.
- Lövkvist, B. 1958: *Cardamine pratensis* och *Cardamine palustris* på Gotland. *Botaniska Notiser* 111: 179--194.
- Lövkvist, B. 1960: Om några sällsynta skåneväxter och deras tillbakagång. *Skånes Natur* 47: 373--380.
- Murbeck, S. 1898: Studier öfver kritiska kärlväxtformer. III. De nordeuropeiska formerna af släktet *Cerastium*. *Botaniska Notiser* 1898: 241--268.
- Murbeck, S. 1943: Bastarder och artsystematik. *Botaniska Notiser* 1943: 314--332.
- Nannfeldt, J.A. 1966: *Dryopteris dilatata* och *Dr. assimilis* i Sverige. *Botaniska Notiser* 119: 136--152.
- Neuman, L.M. 1901: *Sveriges flora*. Lund.
- Nilsson, A. 1976: Spontana gullriskybrider (*Solidago canadensis* x *virgaurea*) i Sverige och Danmark. *Svensk Botanisk Tidskrift* 70: 7--16.
- Nilsson, A. 1977: Spontana hybrider mellan fältarv och silverarv (*Cerastium arvense* x *tomentosum*). *Svensk Botanisk Tidskrift* 71: 263--272.
- Nilsson, A. 1980a: Om hybrider mellan skogsalm och lundalm i natur och kultur. *Svensk Botanisk Tidskrift* 74: 311--325.
- Nilsson, A. 1980b: Kärlväxtfloran på yttertistlarna. *Svensk Botanisk Tidskrift* 74: 361--371.
- Nilsson, E. 1980: *Veronica opaca* in memoriam. *Svensk Botanisk Tidskrift* 74: 347--351.
- Nilsson, Ö. 1967: Drawings of Scandinavian plants 1--8. Rosa L. *Botaniska Notiser* 120: 1--8, 137--143, 249--254, 393--408.
- Nilsson, Ö. & Snogerup, S. 1971--1972: Drawings of Scandinavian plants 45--80. Juncus L. *Botaniska Notiser* 124: 1--8, 179--186, 311--316, 435--441, 125: 1--8, 131--138, 203--211.
- Nitzelius, T. 1945: *Populus*. En sammanställning av odlingsbara popplar. *Lustgården* 25--26: 57--98.
- Nordenstam, B & Nilsson, Ö. 1969: Taxonomy and distribution of *Veronica hederifolia* s. lat. (*Scrophulariaceae*) in Scandinavia. *Botaniska Notiser* 122: 233--247.
- Oredsson, A. & Snogerup, S. 1975--1977: Drawings of Scandinavian plants 101--117. *Botaniska Notiser* 128: 1--7, 203--207, 279--285, 375--379, 129: 5--9, 193--197, 130: 205--211.

- Page, C.N. 1983: *The ferns of Britain and Ireland*. Cambridge.
- Pedersen, A. 1969: To arter av slægten Polypodium i Danmark. *Botanisk Tidsskrift* 64: 195--204.
- Pettersson, B. 1958: Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. *Acta Phytogeographica Suecica* 40.
- Rothmaler, W. 1976: *Exkursionsflora. Kritischer Band*. Berlin.
- Ryberg, M. 1950: Studies in the taxonomy and fertility of some Scandinavian Corydalis species of the sect. *Pes-gallinaceus* Irmisch. *Acta Horti Bergiani* 15 (10).
- Ryberg, M. 1953: *Corydalis solida* (L.) Sw. subsp. *laxa* Fr., and *Corydalis pumila* (Host) Rchb. Supplementary notes. *Acta Horti Bergiani* 16 (?).
- Røer, H.F. & Elven, R. 1975: Bestemmelsesnøkkel for *Salix* L. (vier og pil) i Norge. *Blyttia* 33: 151--194.
- Samuelsson, G. 1940: *Alchemilla*-studier I--II. *Svensk Botanisk Tidsskrift* 34: 427--453.
- Schroeder, F.-G. 1972: *Amelanchier*-Arten als Neophyten in Europa. *Abhandlungen herausgegeben vom Naturwissenschaftlichen Verein zu Bremen* 37: 287--419.
- Snogerup, B. 1981: *Odontites* (rödtoppa) i Småland. *Smålands flora* 11.
- Strandhede, S.-O & Dahlgren, R. 1968: Drawings of Scandinavian plants 9--16. *Eleocharis* R. Br. *Botaniska Notiser* 121:1--10, 145--152, 305--311, 465--470.
- Thor, G. 1979: *Utricularia* i Sverige, speciellt de förbisedda arterna *U. australis* och *U. ochroleuca*. *Svensk Botanisk Tidsskrift* 73: 381--395.
- Tigerschiöld, E. 1980: Tre underarter av *Asplenium trichomanes*, svartbräken i Sverige. *Svensk Botanisk Tidsskrift* 74: 353--360.
- Tryon, R.M. 1941: A revision of the genus *Pteridium*. *Rhodora* 43:1--31, 37--67.
- Uotila, P. 1977: *Chenopodium strictum* subsp. *striatiforme* in the Baltic Sea area. *Annales Botanici Fennici* 14: 199--205.
- Uotila, P. 1978: Variation, distribution and taxonomy of *Chenopodium Suecicum* and *C. album* in N Europe. *Acta Botanica Fennica* 108.
- Walters, S.M 1953: *Montia fontana* L. *Watsonia* 3: 1--6.
- Weber, H.E 1981: Revision der Sektion *Corylifolii* (Gattung *Rubus*, Rosaceae) in Skandinavien und im nördlichen Mitteleuropa. *Sonderbände des Naturwissenschaftlichen Vereins in Hamburg* 4.
- Weimarck, H. 1963: *Skånes flora*. Lund.
- Young, D.P. 1958: *Oxalis* in the British Isles. *Watsonia* 4: 51--69.

MÖTEN OCH EXKURSIONER

Hösten 1983 och vintern och våren 1984

- Torsdag 10 november Vi lär oss lavar
Lars-Åke Pettersson visar oss en liten lavutställning på Naturmuseet, Hästgatan 1, Visby Tid: kl 19.00.
- Söndag 13 november Lav-exkursion
Här är en chans att praktiskt följa upp torsdagens inneträff. Dessutom en önskad repris från förra hösten. Samling: Domus P-plats. Tid: kl 10.00.
- Söndag 13 november Debatt om 5:3-skogarna
Det moderna skogsbruket och speciellt de s k 5:3-skogarna skall debatteras av Roger Olson, natur- och miljöinformatör samt jägmästare Gunnar Nordanstig vid skogsvårdsstyrelsen. Debatten anordnas tillsammans med Gotlands Naturvårdsförening och Gotlands Ornitologiska förening. Plats: Naturmuseet. Tid: kl 19.00.
- Fredag 9 december Stockholms flora
Per-Sigurd Lindberg, författare till denna intressanta flora, berättar och visar bilder.
Plats: Naturmuseet. Tid: 19.00
- Torsdag 26 januari Medlemskväll
Tävlingar, bilder, bokutställning m m.
Plats: Naturmuseet. Tid: kl 19.00.
- Onsdag 15 februari Årsmöte
Föredragningslista utsändes separat.
Program: "En gotländsk strandinventering för 50 år sedan". Gotlands kust är 670 km lång. Under åren 1928-36 vandrade fil dr Bengt Englund två gånger runt Gotlands stränder och inventerade floran. Resultatet blev en gedigen doktorsavhandling publicerad på tyska 1942, i översättning betitlad "Växtfördelningen på Gotlands havsstränder".

Bengt Englund berättar med hjälp av bilder om denna strandinventering och dess resultat. Men det blir inte bara fackbotanik utan han berättar också för oss hur det gick att ta sig runt Gotland för 50 år sedan med dåtida kommunikationer och logimöjligheter samt om andra intressanta gotlandsminnen.
Plats: Lövsta Lantbruksskola, Romakloster.
Tid: kl 19.00.
- Söndag 18 mars Träd och buskar på vintern
Går det att skilja t ex oxel från rönn när löven är borta? Ni kommer att få bestämningsnycklar och så försöker vi tillsammans i mindre grupper.
Plats: Nordenstrands P-plats. Tid: kl 10.00.

Söndag 29 april

Vårexekursion

Vi tar en titt på hällmarkernas tidiga flora med Torgny Rosvall som ciceron.

Plats: Hejnum k:a Tid: kl 10.00.

Tisdag 8 maj

Ölands och Gotlands flora - en jämförelse

Rolf Jacobsson talar till Tord Porsnes och Markus Mattssons bilder.

Plats: Naturmuseet. Tid: kl 19.00

Tag med matsäck, flora och lupp på exkursionerna! Föreningen ordnar fika till självkostnadspris på inomhusmötena.

TORSDAGSTRÄFFAR

Inom floraprojektet anordnas torsdagsträffar för florastudier, arbete med bestämningsnycklar, herbarie- och litteraturgenomgångar, inventeringsmetodik m m. Vi håller till i Gotlands Naturmuseums bibliotek, Hästgatan 1, Visby.

Tider: kl 18.30 varannan torsdag, jämna veckor t o m 15.12.1983, udda veckor fr o m 19.01.1984, varje vecka fr o m 05.03.1984.

FÖRENINGSMEDDELANDEN

Med benäget bistånd från ett par av våra medlemmar och deras medhjälpare har vårt föreningsemlen, murgrönebladet, framställts i form av en dekal att fästa på bilen, eller var den annars kan passa. Dekalen kostar 10 kr och kan köpas på våra möten eller rekvideras från kassören.

Till salu är också lösnummer av tidigare utkomna RINDI. Även de kostar 10 kr per styck och kan rekvideras från kassören. Ett antal korrespondens-kort föreställande drakblomma (Träsnitt av Staffan Rosvall, omslagsbild på RINDI nr 2/1981) finns också kvar. De kostar 15 kr för 5 st inkl. kuvert.

Dekalen är 11 cm i diameter, gjord i plast med gummerad baksida.

Färgerna är grönt och vitt.

Hybrid mellan Sankt Pers nycklar och alpnnycklar,
Orchis mascula x spitzelii. Hundlausar, Vamlingbo 1973.

Foto: T. Rosvall.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 3 Projekt Gotlands Flora.
- 6 Stig Högström och Gösta Fåhraeus: Nyheter i Gotlands flora 1983.
- 18 Torgny Rosvall: En sällsynt knipprotshybrid.
- 23 Thomas Karlsson: Kritiska växter på Gotland.
- 38 Möten och exkursioner, hösten 1983 och vintern och våren 1984.
- 39 Torsdagsträffar.
- 39 Föreningsmeddelanden.

RINDI 1984.

Vi planerar att fr o m 1984 ha en färgbild på RINDI:s omslag och efterlyser därför dia-bilder eller akvareller med motiv från Gotlands växtvärld, som kan lämpa sig för publicering. Kanske kan vi trycka en överupplaga av framsidan utan text för försäljning som vy- eller korrespondenskort.

Andra bidrag till RINDI i form av manuskript och bilder (helst svartvita) behövs också om vi skall kunna fortsätta med utgivningen. Har Du något intressant att berätta som Du tror kan intressera läsekretsen, så hör av Dig till redaktionen.